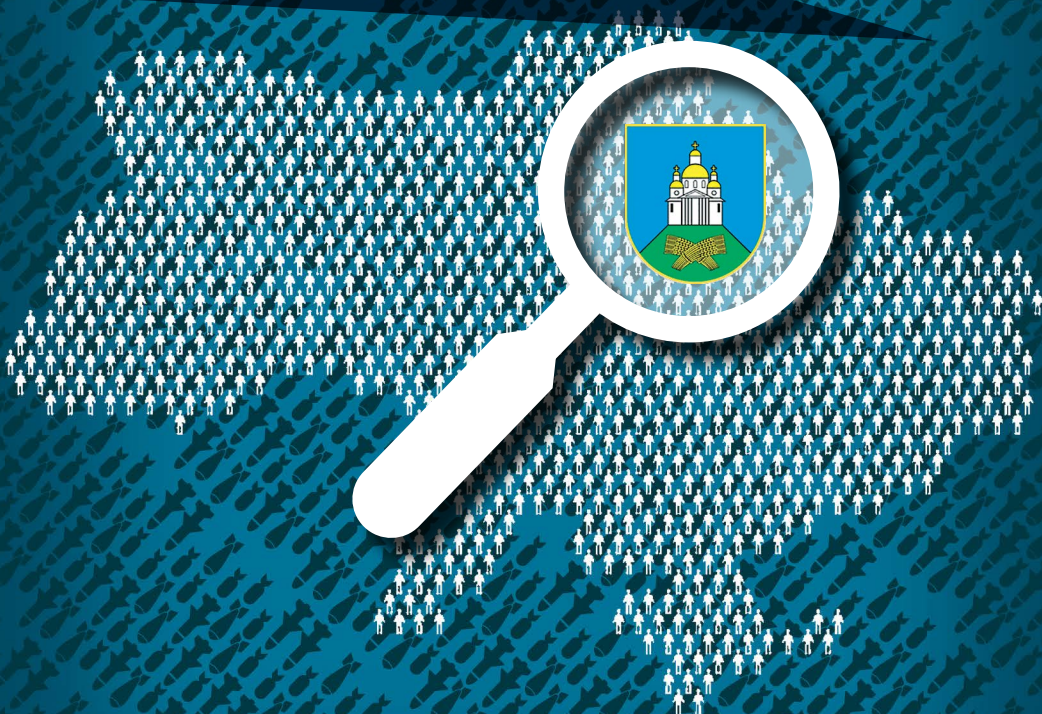

Моніторинговий звіт
**СТАНУ ДОТРИМАННЯ
ПРАВ ЛЮДИНИ**
у Сумській територіальній громаді
Сумської області

2024 р.

Звіт підготовлено в межах проекту “Правосуддя для людей, які постраждали від російської агресії” за підтримки чеської організації “People in Need”.

Моніторинговий звіт стану дотримання прав людини у Сумській територіальній громаді Сумської області/ Наталія Єсіна/ Дмитро Мурач / – 96 с.

Авторський колектив: **Наталія Єсіна**, експертка з методології Місцевого індексу прав людини.

Дмитро Мурач, юрист приймальні УГСПЛ в м. Суми

Звіт відображає стан дієвості місцевих політик у сфері дотримання прав людини у Сумській міській територіальній громаді та визначає необхідні заходи задля підвищення ефективності роботи депутатського корпусу, виконавчих органів селищної ради та голови громади щодо дотримання прав та гарантій мешканців громади.

Моніторингові процеси в громаді відбуваються в тому числі в рамках реалізації стратегічного плану діяльності Ради ВПО в **Сумській** міській територіальній громаді та Ради ВПО Сумської області, а також участі організації “Північна правозахисна група”, на базі якої працює приймальня УГСПЛ, в діяльності Коаліції 1325, зокрема, реалізації регіонального плану заходів “Жінки, мир, безпека”.

Термін проведення моніторингу: 01 червня 2024 – 30 жовтня 2024 р.

УКРАЇНЬСЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

Громадська приймальня УГСПЛ в м. Суми провела моніторинг безпеки в Сумській та Садівській громадах Сумської області.

В Садівській громаді оповіщення населення про загрозу виникнення надзвичайної ситуації, в тому числі, щодо повітряних тривог, відбувається в інтернеті. Ведеться робота над облаштуванням в громаді технічної системи оповіщення – гучномовців. Це справа дороговартісна для невеликої громади. Але думки місцевих мешканців розділились: є думки, що в прикордонному регіоні повітряні тривоги дуже часті, сирени працюють постійно, і це пригнічує, лякає та “давить на психіку”. В планах громади – провести опитування громадської думки на цю тему та визначитися з необхідністю закупки дороговартісної системи.

“Садівська сільська громада активно включилась в процес дослідження, спеціалісти різних відділів, дотичних до безпекових заходів проаналізували свою роботу, згідно з нашим інструментом. Завдяки їх доповненням, звіт вийшов максимально повний”, – відмітила Наталія Єсіна, експертка проєкту, – “Щодо Сумської громади, майже всі данні ми дізнавались з відкритих джерел. На жаль, звіти та програми за останні два роки на сайті Сумської міської ради закриті “з безпекових питань”, що ускладнило роботу. Довелось збирати інформацію буквально по крупинцях, але команда впоралась. Долучились до дослідження правоохоронці з ГУ НПУ в Сумській області, а також спеціалісти з комунікації ГУ Державної служби України з надзвичайних ситуацій в Сумській області. Вони надали інформацію щодо співпраці та спільних дій в безпековій сфері”.

Так, наприклад, у 25 закладах загальної середньої освіти Сумської громади в цьому році розпочався проєкт “Офіцер безпеки”. Він проєкт розрахований на 2024-2025 роки, мета – зробити освітній простір безпечнішим для учнів та вчителів. На офіцерів безпеки покладені обов’язки та повноваження, тож до старту проєкту, освітяни провели опитування батьків щодо їх ставлення до новозмін. У вересні 2023 року Сумська міська рада запустила чат-бот “Суми 15-80”. У ньому є інформація про роботи комунальних, транспортних і соціальних служб. У чат-боті можна подати звернення до міськради щодо проблем у місті. В тому числі, з безпекових питань. Крім того, з початку 2023 року в місті налагоджують роботу світлофорів так, аби вона не залежала від відключень електроенергії.

Для проведення аналізу зусиль місцевої влади щодо забезпечення безпекових умов в їх громадах використовується методика Місцевого індексу прав людини. Команда дослідників аналізує місцеві політики, збирає інформацію з відкритих джерел, відправляє інформаційні запити. Досліджуються рішення та дії місцевої влади щодо укріплень, евакуації, технічного забезпечення повідомлень для місцевих мешканців про тривогу, організація процесів евакуації, співпраці з правоохоронцями та рятувальниками тощо.

Планується, що дослідження допоможе виявити як найбільш критичні прогалини, так і вдалі практики в сфері безпеки. У звітах також сформульовані рекомендації, які мають вдосконалити співпрацю влади, правоохоронців та громадського сектору.

Цей процес відбувається в тому числі в рамках реалізації стратегічного плану діяльності Ради ВПО в Сумській міській територіальній громаді та Ради ВПО Сумської області, а також участі організації “Північна правозахисна група”, на базі якої працює приймальня, в діяльності Коаліції 1325, зокрема, реалізації регіонального плану заходів “Жінки, мир, безпека”.

Зміст

ВСТУП.....	5
МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	7
ІНФОРМАЦІЯ ПРО ГРОМАДУ.....	9
РЕЗУЛЬТАТИ МОНІТОРИНГУ ОСВІТА ТА КУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК.....	13
ВИСНОВОК.....	94

Вступ

Запровадження воєнного стану в Україні значно вплинуло на різні аспекти суспільного життя, зокрема й на освітню сферу. Органи місцевого самоврядування були змушені переорієнтувати свою діяльність, спрямовуючи ресурси на підтримку військового та цивільного секторів. В умовах кризи освіта залишається важливою сферою, яка потребує особливої уваги.

У прикордонних регіонах, таких як Сумська область, де розташовано чимало навчальних закладів, першочерговим завданням є забезпечення безпеки учнів і студентів. Згідно [Переліку територіальних громад за рівнем ризику безпеки в системі освіти](#) Сумська міська територіальна громада віднесена до рівня ризику **“Дуже високий”**, що вимагає серйозних заходів безпеки. В таких умовах окремі питання нашої методології, зокрема розташування навчальних закладів та комфортне перебування учнів у них, є другорядними. Головним стає забезпечення фізичної безпеки учасників освітнього процесу.

Збереження безперервності навчання в умовах постійної загрози ворожих атак є критичним завданням для місцевих органів влади та освітніх установ. Забезпечення безпеки включає не тільки фізичний захист будівель, а й створення умов для дистанційного навчання, що стає необхідним у разі евакуації, відключень електроенергії або неможливості очного відвідування закладів освіти. У зв'язку з переходом на дистанційне навчання, важливим аспектом є забезпечення комфортних умов для учнів, зокрема підтримка їхнього емоційного благополуччя та мотивації до навчання.

Ключову роль у підтримці якісного освітнього процесу відіграє співпраця між органами місцевого самоврядування, освітніми установами, органами публічної влади та громадськими організаціями. Не менш важливим є належне фінансування та технічне забезпечення для вчителів і учнів, що гарантує доступ до навчальних ресурсів в умовах надзвичайної ситуації.

Таким чином, в умовах воєнного стану місцеві органи влади зобов'язані спрямувати зусилля на підтримку освіти, забезпечуючи безпеку та доступ до навчання для всіх мешканців регіону.

Методологія дослідження

Дослідження стану дотримання прав людини у **Сумській** міській територіальній громаді проводилось за методологією “Місцевий індекс прав людини” <http://hro.org.ua>

Особливості інструменту “Місцевий індекс прав людини”

Місцевий індекс прав людини – це моніторинговий інструмент, що дозволяє визначити стан дотримання прав людини на рівні територіальних громад України та спроєктувати діяльність органів місцевого самоврядування у фокусі забезпечення дотримання прав мешканців громади.

Методологія створена на основі кращих іноземних та вітчизняних практик моніторингу прав людини на місцевому рівні та враховує специфіку роботи органів місцевого самоврядування під час збройного конфлікту.

Індикатори методології базуються на стандартах міжнародних та регіональних договорів у сфері прав людини, актах національного законодавства та стратегічних документах. Методологія Місцевого індексу прав людини була розроблена експертами Української Гельсінської спілки з прав людини за участю незалежних експертів.

Мета дослідження: Оцінити стан дотримання прав людини на рівні територіальної громади та рівень виконання позитивних зобов’язань органами місцевого самоврядування міжнародних і національних актів у сфері прав людини.

Напрями дослідження:

Освіта та культурний розвиток

Методи збору інформації:

- Аналіз інформаційних ресурсів (сайти, ЗМІ, інформаційні бюлетені тощо).
- Аналіз офіційних документів (програми, розпорядження, накази, офіційні відповіді на запити, звіти тощо).
- Аналіз звітів незалежних громадських організацій.
- Опитування, фокус групи.
- Спостереження: відкрите або приховане.
- Експерименти.

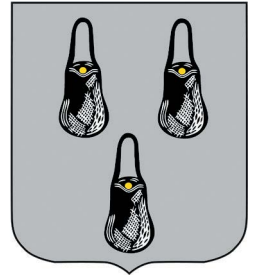
Особливості оцінки за методологією:

1. За підсумками проведеного аналізу експертами виставляється бал від 0 до 1.
Бали виставляються з метою визначення підсумкового рівня стану дотримання прав людини на рівні громади та слугують громаді орієнтиром для покращення роботи.
2. За підсумками моніторингу формується мапа рекомендацій (чек-листи поліпшення) для покращення місцевих політик у сфері дотримання прав людини.

Результати проведеного моніторингу та мапи рекомендацій є публічними та доступні на сайті Української Гельсінської спілки з прав людини <https://www.helsinki.org.ua> та сайті “Національний індекс прав людини” <http://hro.org.ua>

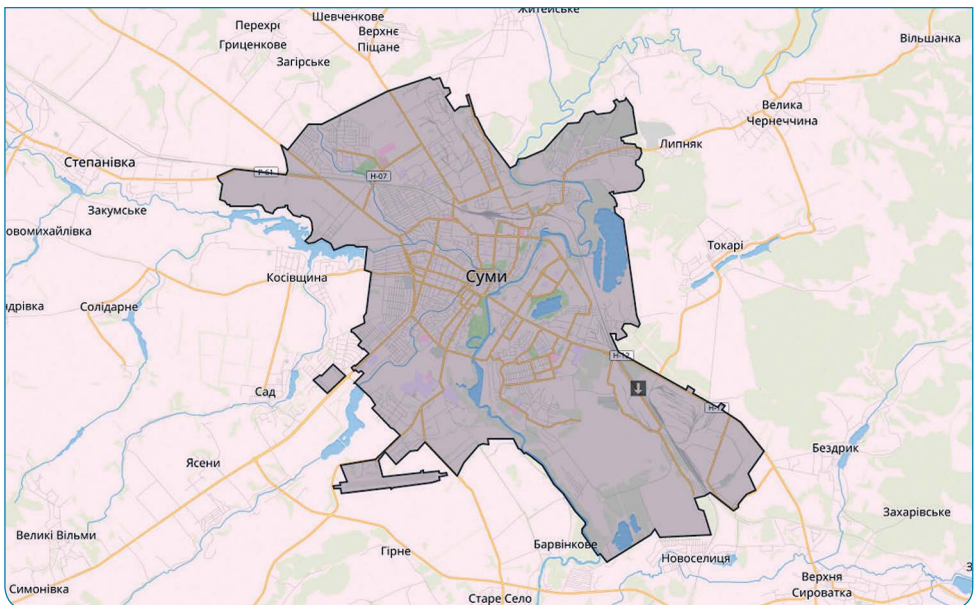
ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ГРОМАДУ МІСТА СУМИ

Сумська міська громада — територіальна громада України, у Сумському районі Сумської області. Адміністративний центр — місто Суми.

СУМИ – районний центр Сумського району, обласний центр Сумської області.

Суми знаходяться у північно-східній частині України, на берегах річки Псел при впадінні до нього річки Сумки, у межах Середньоруської височини. Через місто проходять автошляхи Н07, Н12, Р44, Р45, Р61, Т 1901, а також гілка Південної залізниці.

Відстань до м. Києва — **337 км.**

Чисельність населення громади складає 279,9 тис. осіб, з них:

- ВПО – **29614** осіб,
- Людей з інвалідністю – **21098** осіб,
- Сімей з дітьми з інвалідністю – **1277** сімей,
- Людей похилого віку – **76056** осіб,
- Самотніх матерів – **752** осіб,
- Самотніх батьків – **5** осіб,
- Багатодітних сімей – **1143**, в них дітей – **3746**,
- Безробітних – **1576** осіб,
- Повнолітніх недієздатних осіб – **408**.

Площа громади становить **347,9 км²**.

Органом місцевого самоврядування є міськрада, яка складається з [42 депутатів](#) та в.о. міського голови.

Код ЄДРПОУ: **23823253**

Адреса: **м. Суми, майдан Незалежності, 2**

Поштовий індекс: **40000**

КАТОТТГ: **UA59080270000073662**

КОАТУУ: **5910100000**

Час роботи міської ради: **понеділок-четвер – з 8:00 до 17:15, п'ятниця – з 8:00 до 16:00, обідня перерва – з 12:00 до 13:00, вихідні дні – субота і неділя**

Сайт: <https://smr.gov.ua>

Ел-пошта: mail@smr.gov.ua

Сторінки в соціальних мережах

Facebook: www.facebook.com/smr.gov.ua

YouTube: www.youtube.com/@RadaSumy

Телефон: **+38 (0542) 700-560**

У відповідності з розпорядженням КМУ [Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Сумської області області](#) до складу Сумської міської територіальної громади входять 1 місто і 20 сіл: місто Суми, с. Піщане, с. Верхнє Піщане, с. Житейське, с. Загірське, с. Кириаківщина, с. Трохименкове, с. Битиця, с. Вакалівщина, с. Зелений Гай, с. Микільське, с. Пушкарівка, с. Велика Чернеччина, с. Вільшанка, с. Липняк, с. Хомине, с. Стецьківка, с. Кардашівка, с. Радьківка, с. Рибці, с. Шевченкове. Визначені села входять до 4 сільських рад.

На території Сумської міської територіальної громади функціонують 46 закладів освіти, які надають освітні послуги дошкільнятам. Із них **45** комунальної форми власності, один — державної (ЗДО Національної поліції України). Із загальної кількості працюють **39** закладів дошкільної освіти та **7** закладів освіти, які мають дошкільні групи (**1** навчально-виховний комплекс, **5** початкових шкіл, **1** багатопрофільний навчально-реабілітаційний центр).

Мережа закладів загальної середньої освіти Сумської міської територіальної громади становить **40** закладів загальної середньої освіти I-III ступенів, з них:

- початкові школи з дошкільним підрозділом – **10**;
- початкові школи – **2** (приватні форми навчання);
- загальноосвітні навчальні заклади I-III ступенів з дошкільним підрозділом – **12**;
- загальні ЗЗСО I-III ступенів – **28**.

Станом на 01.09.2024 року у закладах дошкільної освіти відкрито **416 груп**. Усього дошкільну освіту отримують **7488 дітей**. У закладах дошкільної освіти працює **994 педагогічних працівники**. Усього надають освітні послуги **1923 педагогічних працівники**.

У **39** закладах комунальної форми власності функціонує **1023 класи (26700 учнів)**, із них 132 класи з інклюзивним навчанням (187 учнів), 1 спеціальний клас (6 учнів). Загальний контингент учнів у закладах загальної середньої освіти СМТГ становить **26962** учнів, із них у приватних закладах – 217 учнів (ліцей «Просперітас» – 121 учень, початкова школа «Смарт школа» – 96 учнів). 3266 учнів перебувають за кордоном.

У 2024-2025 навчальному році **360 учнів** охоплено індивідуальною формою навчання, а саме: 145 – сімейною, 35 – педагогічним патронажем, 18 – екстернатом. У спеціальних закладах для дітей з фізичними або розумовими вадами, де створені належні умови для корекційної роботи й навчання, здобуває освіту 221 учень (спеціальна ЗОШ – 106, БНРЦ № 1 – 16, СПШ № 31 – 99).

У **39 закладах** освіти СМТГ отримують освітні послуги **1107 дітей з числа ВПО**, які потребують особливої соціальної уваги та підтримки.

Місто Суми Сумської міської територіальної громади внесено до переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією (територія можливих бойових дій) через чисельні атаки рф на місто в березні-квітні 2024. Зміни до вказаного Переліку внесено Наказом Мінреінтеграції від 12 квітня 2024 року № 108, відтак м. Суми віднесено до **територій можливих бойових дій**.

Міністерство освіти і науки України затвердило Перелік територіальних громад за рівнем ризику безпеки в системі освіти, згідно з яким Сумська міська територіальна громада віднесена до рівня ризику **“Дуже високий”**.

Результати моніторингу

Рівень моніторингу: **РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ ОКРЕМИМ ВЕРСТВАМ НАСЕЛЕННЯ**

Напрямок моніторингу: **ОСВІТА ТА КУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК**

Чи діють місцеві політики з розвитку освіти?

Експерти провели аналіз місцевої програми, яка спрямована на забезпечення розвитку та підтримки освіти у громаді.

Комплексна програма Сумської міської територіальної громади **“Освіта на 2022-2024 роки”** (затверджена наказом від 24.11.2021 року [№ 2512-МР](#)).

Метою Програми є надання населенню сучасної повноцінної, якісної освіти, що відповідає актуальним і перспективним запитам особистості, суспільства і держави, міжнародним критеріям; створення оптимальних умов для навчання і виховання у закладах освіти громадянина у дусі патріотизму та демократичних цінностей, а також умов для системної підтримки обдарованої молоді, її творчого, інтелектуального, духовного та фізичного розвитку.

Всього Програма налічує 15 підпроектів, що включають 51 програмні заходи, серед яких: забезпечення якісного виховання дітей у закладах дошкільної освіти; забезпечення харчуванням вихованців у закладах дошкільної освіти; підвищення рівня комфортних умов для вихованців закладів дошкільної освіти; забезпечення рівного доступу до якісної освіти учнів закладів загальної середньої освіти; надання можливості отримання загальної середньої освіти дітям з особливими освітніми потребами, які навчаються у спеціальних та інклюзивних класах; організація якісного та безпечного харчування учнів закладів загальної середньої освіти, дошкільного та шкільного підрозділу НВК, дошкільних підрозділів початкових шкіл; підвищення рівня комфортних умов для учнів закладів загальної середньої освіти та НВК; організація якісного харчування учнів та вихованців навчально – реабілітаційного центру; забезпечення раціонального використання енергоресурсів, створення безпечних та комфортних умов перебування здобувачів освіти у приміщеннях закладів; виплата компенсацій за пільговий проїзд у міському електротранспорті учнів 1-11 класів (пільга 100%) тощо ([Додаток 3](#) до комплексної програми Сумської міської територіальної громади “Освіта на 2022 – 2024 роки”), також з початком війни додано 7 нових заходів, а саме: капітальний ремонт внутрішніх приміщень; капітальний ремонт харчоблоків; капітальний ремонт покрівлі; капітальний ремонт інженерних мереж; капітальний ремонт асфальтового покриття, улаштування тротуарної плитки; капітальний ремонт обладнання пристроїв захисту від прямих попадань блискавки і вторинних її проявів; оснащення закладів освіти пожежною сигналізацією ([Додаток 1](#) до рішення СМР від 24 листопада 2021 року № 2512 – МР).

При цьому, за бюджетною програмою **“Компенсаційні виплати на пільговий проїзд автомобільним транспортом окремим категоріям громадян”** (КПКВК 0213033) – 555,7 тис. грн на ви-

конання комплексної програми Сумської міської територіальної громади “Освіта на 2022-2024 роки” (надання пільгового проїзду у міському автотранспорті учням 1-11 класів, які навчаються у закладах загальної середньої освіти).

За бюджетною програмою **“Компенсаційні виплати на пільговий проїзд електротранспортом окремим категоріям громадян”** (КПКВК 0213036) – 966,3 тис. грн на виконання комплексної програми Сумської міської територіальної громади “Освіта на 2022-2024 роки” та цільової комплексної програми “Суми – громада для молоді” на 2022-2024 роки (надання пільгового проїзду у міському електротранспорті учням 1-11 класів, які навчаються у закладах загальної середньої освіти – 958,3 тис. грн, студентам денної форми навчання вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації, а також учням закладів професійної (професійно-технічної) освіти міста – 8,0 тис. гривень).

Також, окремо необхідно зазначити, що завдання в межах цієї Програми пересікаються з відповідними завданнями в сфері освіти інших комплексних програм, діючих на території Сумської міської територіальної громади, а саме: виконання програми Сумської міської територіальної громади **“Милосердя”** на 2022-2024 роки” в частині соціальної підтримки вихованців закладів дошкільної освіти, які потребують особливої соціальної уваги (затверджена наказом СМР від 24.11.2021 року [№2272-МР](#) (Перше), та виконання програми Сумської міської територіальної громади **“Соціальна підтримка захисників України та членів їх сімей” на 2022-2024 роки”** в частині соціальної підтримки вихованців закладів дошкільної освіти, батьки яких є захисниками України, добровольцями – захисниками України або загиблими (померлими) захисниками України (затверджена наказом СМР від 24.11.2021 року [№2273-МР](#) (Перше).

Визначено відповідальних виконавців серед числа органів місцевого самоврядування, а саме: Управління освіти і науки Сумської міської ради, однак без уточнення проміжних виконавців з числа суб'єктів приватного права, з якими ОМС планують укласти цивільно-правові договори про виконання проміжних цілей в межах окремої підпрограми, а також нічого не вказано про будь-які держзакупівлі, тендери, конкурси, торги ([Додаток](#) до рішення Сумської міської ради "Про затвердження комплексної програми Сумської міської територіальної громади "Освіта на 2022 – 2024 роки" від 24 листопада 2021 року № 2512 – МР).

Всього на виконання Програми планується виділити за 3 роки **4 604 026,6 тис. грн** (2022 рік – 1451090,6 тис. грн 2023 рік – 15305176 тис. грн 2024 рік – 1622418,4 тис. грн) (Рішення СМР від 23 листопада 2022 року [№ 3199 – МР](#)), більша частина з яких буде взята з резервів Загального фонду, і приблизно 30-40% зі Спеціального фонду ([Додаток](#) до рішення Сумської міської ради "Про затвердження комплексної програми Сумської міської територіальної громади "Освіта на 2022 – 2024 роки" від 24 листопада 2021 року № 2512 – МР). При цьому, детально не розписано конкретні завдання та видатки під них для всіх підпрограм ([Додаток 5](#) до комплексної програми Сумської міської територіальної громади "Освіта на 2022 – 2024 роки").

В очікуваних результатах виконання комплексної програми Сумської міської територіальної громади "Освіта на 2022-2024 роки" надано приблизні цифри без методології їх вираховування ([Додаток 6](#) до комплексної програми Сумської міської територіальної громади "Освіта на 2022 – 2024 роки").

Координацію діяльності та контроль за виконанням завдань та заходів Програми здійснює Управління освіти і науки Сумської міської ради.

Контроль за ходом реалізації програми здійснюється постійною комісією Сумської міської ради з питань охорони здоров'я, соціального захисту населення, освіти, науки, культури, туризму, сім'ї, молоді та спорту.

Виконавці Програми щороку до 15 січня надають управлінню освіти і науки Сумської міської ради інформацію про хід виконання цієї Програми за минулий рік, на [сайті](#) Управління освіти і науки Сумської міської ради звіти у відкритому доступі є плани роботи та звіти, які включають інформацію, в тому числі по виконанню даної програми..

Цільова комплексна **Програма розвитку культури Сумської міської територіальної громади на 2022 – 2024 роки** ([№2](#) наказ СМВА від 09.04.2024 №150-СМР (Зміни) визначає перспективи розвитку, завдання та заходи, спрямовані на формування свідомої та активної громади, збереження та відродження культурних традицій рідного краю, популяризацію національної культури, мови, формування естетичних смаків населення, розвиток громадянської свідомості жителів громади, підтримка та розвиток їх творчих здібностей ([Додаток 1](#) до наказу Сумської міської військової адміністрації від 09.04.2024 року № 150-SMR).

Метою Програми є забезпечення організаційних та економічних умов для розвитку культурно-освітньої сфери, створення можливостей для якісного життя та розвитку творчих здібностей жителів Сумської міської територіальної громади, підвищення іміджу міста Суми та утвердження його як європейського міста з розвиненим культурним потенціалом і багатою культурною спадщиною.

Програма складається з п'яти підпрограм і дев'яти завдань ([Додаток 1-2](#) до наказу Сумської міської військової адміністрації від 09.04.2024 року № 150-SMR):

Підпрограма I: Культурно-масова робота.

Завдання 1. Проведення культурно-мистецьких заходів та організація змістовного дозвілля.

- 1.1 Організація та проведення міських культурно-мистецьких заходів
- 1.2 Організація та проведення державних свят
- 1.3 Організація та проведення фестивалів і конкурсів.

Підпрограма II: Розвиток бібліотечної галузі Сумської міської територіальної громади.

Завдання 1. Вдосконалення форм та методів бібліотечно-бібліографічного обслуговування.

- 1.1 Організація та проведення інтерактивних інформаційно-масових заходів (вуличних акцій, флешмобів, «круглих столів» тощо).
- 1.2 Організація роботи читацьких формувань.
- 1.3 Проведення навчань, надання консультацій з соціальних питань.
- 1.4 Забезпечення умов для якісного обслуговування людей з обмеженими можливостями.

Завдання 2. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій.

- 2.1 Забезпечення вільного доступу до електронних ресурсів бібліотек.
- 2.2 Розширення спектру бібліотечних послуг в мережі Інтернет.
- 2.3 Проведення роботи в рамках програми «Публічні бібліотеки – мости до Е-урядування».

- 2.4 Забезпечення роботи інтернет-ресурсів Публічної бібліотеки та «Inva- center.com».
- 2.5 Участь у грантових проєктах, програмах міжнародних організацій, фондів та УБА.

Підпрограма III: Розвиток мистецьких шкіл.

Завдання 1. Залучення дітей до мистецької освіти.

- 1.1 Збереження та збільшення контингенту учнів.

Завдання 2. Підтримка творчої ініціативи учнів та викладачів мистецьких шкіл.

- 2.1 Підготовка учнів шкіл до участі в міжнародних, всеукраїнських, обласних та міських фестивалях, конкурсах.
- 2.2 Підготовка учнів до проведення звітних концертів мистецьких шкіл.
- 2.3 Організація персональних та колективних виставок робіт учнів та викладачів дитячої художньої школи ім. М.Г. Лисенка.

Підпрограма IV: Розвиток та модернізація існуючої мережі закладів культури Сумської.

Завдання 1. Модернізація матеріально-технічної бази Сумської публічної бібліотеки, у т.ч.

- 1.1 Поповнення бібліотечних фондів.
- 1.2 Оформлення передплати на періодичні видання.
- 1.3 Придбання меблів.
- 1.4 Придбання обладнання і предметів довгострокового користування.
- 1.5 Проведення поточних та капітальних ремонтів.

Завдання 2. Модернізація навчальної та матеріально-технічної бази мистецьких шкіл, у т.ч.:

- 2.1 Придбання музичних інструментів.
- 2.2 Придбання меблів.
- 2.3 Придбання обладнання і предметів довгострокового користування.
- 2.4 Оформлення передплати на періодичні видання.
- 2.5 Проведення поточних та капітальних ремонтів.

Завдання 3. Модернізація матеріально-технічної бази клубних закладів, у т.ч.:

- 3.1 Придбання обладнання і предметів довгострокового користування.
- 3.2 Придбання меблів.
- 3.3 Проведення поточних та капітальних ремонтів.

Підпрограма V: Збереження культурної спадщини Сумської міської територіальної громади

Завдання 1. Паспортизація об'єктів культурної спадщини Сумської ТГ, у т.ч.:

- 1.1 Виготовлення облікової документації на об'єкти культурної спадщини

Виконавцем Програми є відділ культури Сумської міської ради. Співвиконавцями Програми є підпорядковані заклади: Сумська публічна бібліотека, мистецькі школи та клубні заклади, однак [сайт](#) Відділу культури не працює, а на сторінці Відділу на сайті міської ради немає жодних документів, що датуються принаймні 2022 роком. Відповідно жодних звітів у відкритому доступі нами виявлено не було.

Загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації Програми, всього: 2022 рік – 8 600,0 тис. грн., 2023 рік – 7 507,1 тис. грн., 2024 рік – 13 685,4 тис. грн.

Координацію дій між виконавцями Програми здійснює відділ культури Сумської міської ради. Контроль за виконанням Програми здійснює заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради, відповідно до розподілу обов'язків.

Наказом Сумської міської військової адміністрації від 21.12.2023 року [№ 108-СМР](#) було затверджено Програму економічного і соціального розвитку Сумської міської територіальної громади на 2024 рік, однак на сайті “у зв'язку з воєнним станом” ні паспорт ні деякі додатки ні звіти про результати виконання Програми недоступні.

У Стратегії розвитку Сумської міської територіальної громади до 2027 року (Додаток до рішення СМР від 31 травня 2023 року [№ 3739 – МР](#)) визначена окрема оперативна ціль **В.3 Громада якісних освітніх, культурних та соціальних послуг**, в межах якої планується:

В.3.1 Створення умов для розвитку освіти впродовж життя Виконання завдання передбачає реалізацію таких заходів:

- Популяризація розвитку неформальної освіти.
- Підтримка і розвиток інституцій системи освіти дорослих.
- Формування розуміння необхідності безперервного навчання впродовж життя.

В.3.2 Забезпечення якісної освіти та освітньої інфраструктури

- Будівництво ігрових та розвиваючих майданчиків на території закладів дошкільної і загальної середньої освіти.
- Реконструкція приміщень та територій закладів дошкільної і загальної середньої освіти.
- Будівництво нового закладу середньої освіти (12-й мікрорайон міста).
- Запровадження інноваційних підходів до професійної орієнтації учнів.
- Розвиток системи мотивацій педагогічних працівників.

Також, дотичні до сфери освіти цілі містить оперативна ціль

С.1 Громада сприятлива для економічного розвитку:

С.1.2 Створення сприятливого середовища для розвитку трудового потенціалу.

- Дослідження стану та тенденції розвитку трудових ресурсів.
- Підтримка ініціатив у сфері професійного розвитку (міська платформа про професійну практику тощо).
- Підтримка ініціатив у сфері залучення та відтворення трудових ресурсів (розвиток дуальної освіти, курси перекваліфікації).
- Стимулювання створення нових робочих місць.
- Забезпечення соціального діалогу між освітою, владою, бізнесом та громадою.
- Співфінансування проектів створення інфраструктури для професійного навчання.

Згідно даних Бюджету Сумської міської територіальної громади на 2024 рік.

КТПКВК 1000 “Освіта” у сумі 1 591 258,7 тис. грн, у т. ч.:

Загальний фонд – 1 460 819,3 тис. грн, з них:

- кошти бюджету ТГ – 907 420,8 тис. грн, в т. ч. кошти бюджету ТГ, спрямовані додатково до освітньої субвенції – 10 000,0 тис. грн;
- освітня субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам – 551 078,3 тис. грн, а саме на оплату праці з нарахуваннями педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти – 528 100,0 тис. грн та в частині забезпечення видатків на здобуття повної загальної середньої освіти в закладах професійної (професійно-технічної) освіти – 22 978,3 тис. грн;
- субвенція з місцевого бюджету на здійснення переданих видатків у сфері освіти за рахунок коштів освітньої субвенції – 4 320,2 тис. грн (на оплату з нарахуваннями педагогічних працівників, а саме: Інклюзивно-ресурсного центру – 2 091,8 тис. грн та приватного закладу загальної середньої освіти – 2 228,4 тис. гривень).

З метою забезпечення в повному обсязі потреби у видатках загального фонду на 2024 рік, планується залучення очікуваного вільного залишку коштів станом на 01.01.2024 року в сумі 22 796,1 тис. грн, який буде спрямовано з урахуванням вимог пункту 22⁸ Прикінцевих та перехідних положень Бюджетного кодексу України на забезпечення продуктами харчування в закладах освіти – 22 796,1 тис. гривень.

Обсяг видатків загального фонду з урахуванням коштів вільного залишку складе – 1 483 615,4 тис. гривень.

Спеціальний фонд – 130 439,4 тис. грн, з них видатки розвитку – 29 304,8 тис. грн, в т. ч. бюджет розвитку – 29 154,8 тис. гривень. У загальній сумі враховані видатки на виконання цільових програм: “Соціальна підтримка Захисників і Захисниць України та членів їх сімей” на 2022-2024 роки – 5 110,0 тис. грн.; “Милосердя” на 2022-2024 роки – 209,3 тис. грн.

Видатки передбачені для функціонування 95 установ та закладів, в тому числі: 37 закладів загальної середньої освіти, 38 закладів дошкільної освіти, Сумський заклад загальної середньої освіти спеціальна школа Сумської міської ради, Сумська спеціальна початкова школа № 31 Сумської міської ради, Сумський багатoproфільний навчально-реабілітаційний центр № 1 Сумської міської ради, КУ “Міський міжшкільний навчально-виробничий комбінат” Сумської міської ради, 4 заклади позашкільної освіти, КУ “Позаміський дитячий заклад оздоровлення та відпочинку “Суми” Сумської міської ради, 7 закладів професійної (професійно-технічної) освіти, Центр професійного розвитку педагогічних працівників Сумської міської ради, Інклюзивно-ресурсний центр, відділ з питань енергозбереження та експлуатації будівель закладів освіти, централізована бухгалтерія управління освіти і науки Сумської міської ради.

[Звіти з виконання паспортів бюджетних програм, а також Консолідована та бюджетна звітність](#) доступні на сайті Управління освіти Сумської міської ради.

ЧЕК-ЛИСТ ПОЛІПШЕНЬ:

1. Оприлюднити на сайті міської ради звіти про хід виконання освітніх програм

Підсумковий бал:

1

За даними, наданими ОМС, кількість класів в закладах загальної середньої освіти Сумської міської територіальної громади, в яких навчаються 30 і більше учнів станом на 05.09.2023 (за даними на таких закладах) – 48 (ЗЗСО №1, ЗЗСО №2, ЗЗСО №3, ЗЗСО №4, ЗЗСО №5, ЗЗСО №6, ЗЗСО №7, гімназія №1, гімназія №2).

Чи відповідає мережа навчальних закладів та кількісний склад педагогічного персоналу потребам громади

При цьому, загальна кількість учнів в закладах загальної середньої освіти Сумської міської територіальної громади – 27896.

У закладах дошкільної освіти працює **994 педагогічних працівники**. Із них мають освітній рівень магістр 776 педагогів (78%), бакалавр – 85 педагогів (8,6 %), молодший бакалавр – 123 педагоги (12,4%), загальну середню освіту – 10 педагогів (1%). Здобувають вищу фахову освіту 55 педагогів.

Кваліфікаційну категорію «спеціаліст вищої категорії» мають 248 педагогів, «спеціаліст першої категорії» – 269 педагогів, «спеціаліст другої категорії» – 239 педагогів, «спеціаліст» – 213 педагогів.

Присвоєно педагогічне звання «вихователь-методист» 71 особі, педагогічне звання «старший вихователь» – 7 педагогам. Нагрудним знаком «Відмінник освіти України» нагороджено 9 педагогів, нагрудним знаком «Софія Русова» – 2 особи.

Загальна кількість педагогічних працівників в закладах загальної середньої освіти Сумської міської територіальної громади – 7386.

Загальна кількість учнів в закладах дошкільної освіти Сумської міської територіальної громади – 864.

Середня наповненість педагогічними працівниками в мережі закладів загальної середньої освіти Сумської міської територіальної громади – 49.

Середня наповненість педагогічними працівниками в мережі закладів дошкільної освіти Сумської міської територіальної громади – 22.

За [інформацію](#) від ОМС кількість вакантних місць та дошкільних закладів на рік, станом на перше півріччя поточного року, малий інститут з боку педагогічного з вказівкою на самих закладах **відсутня**.

Питання освітніх втрат через війну з боку педагогічного складу

Війна вплинула на стабільність педагогічного складу в Сумській громаді, зумовивши низку освітніх втрат через вимушений виїзд фахівців із регіону. Основними причинами від'їзду педагогів є забезпечення безпеки для себе та родини, невизначеність у питанні продовження навчального процесу, а також обмеженість ресурсів для роботи в умовах постійних загроз. Це може створювати складнощі у забезпеченні повноцінного навчального процесу та призводить до дефіциту кваліфікованих кадрів.

Для заповнення вакансій активно залучаються внутрішньо переміщені особи (ВПО), що дозволяє частково вирішити проблему браку педагогів у громаді. Інформацію про вакансії та потребу в педагогах розповсюджують через офіційні ресурси навчальних закладів, а також у професійних чатах і групах в освітній галузі Сумської громади. Такий підхід допомагає оперативно знаходити кадри та підтримувати належний рівень освітніх послуг навіть в умовах кризи, – зазначають в управлінні освіти СМР.

Підсумковий бал:

1

ЧЕК-ЛИСТ ПОЛІПШЕНЬ:

- 1.** Створення гнучких умов для педагогів та ВПО: розробити спеціальні умови для залучення та закріплення нових фахівців, зокрема ВПО. Це може включати короткострокове житло, можливості підвищення кваліфікації та адаптаційні програми.
- 2.** Запропонувати додаткові соціальні гарантії та підтримку для місцевих педагогів, що залишаються працювати в громаді, зокрема психологічну підтримку та мотиваційні програми.
- 3.** Активне партнерство з ВНЗ та освітніми установами: розвивати партнерства з вищими навчальними закладами для залучення молодих фахівців на практику та стажування, з подальшою можливістю працевлаштування в громаді.
- 4.** Організувати спеціальні програми перепідготовки для тих, хто виявляє бажання працювати в сфері освіти, включаючи ВПО, щоб розширити коло потенційних кандидатів.

Чи зручним є розташування закладів освіти у громаді

На нашу думку, питання розташування закладів освіти на території Сумської міської територіальної громади наразі є неактуальним, оскільки безпекові умови навчального року 2024 не дозволяють проводити очне навчання. З огляду на це, освітній процес відбувається дистанційно. Проте важливо враховувати такі фактори, як відключення електроенергії та повітряні тривоги, які впливають на стабільність дистанційного навчання. Це підкреслює необхідність розробки інших індикаторів доступу до освіти, зокрема оцінки наявності технічних засобів, стабільності інтернету, енергопостачання та готовності викладачів до роботи в умовах постійних перешкод.

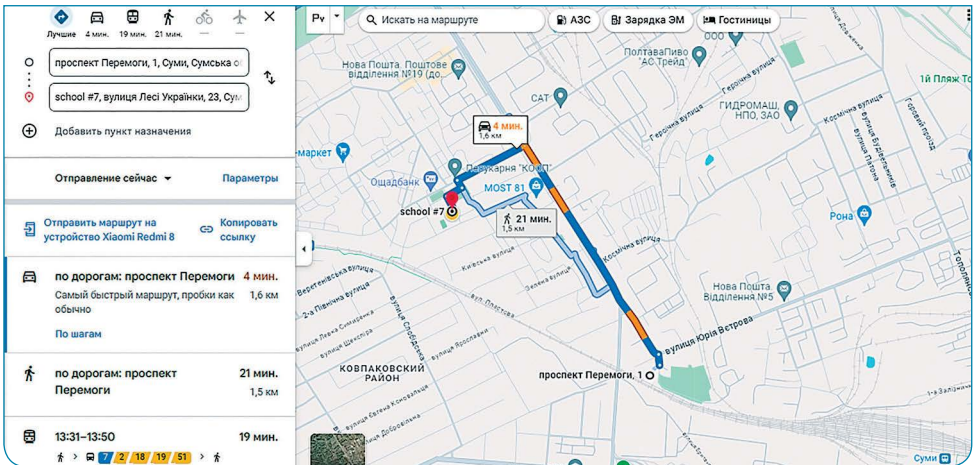
У межах аналізу відповідності вимог розташування закладів освіти на території Сумської міської територіальної громади, ми використали [Карта: заклади освіти Сумської міської територіальної громади](#), що доступна на сайті Управління освіти і науки Сумської міської ради.

У районі міста Суми ми дослідили 2 заклади загальної середньої освіти, представлених Комунальною установою Сумська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів №7 імені Максима Савченка Сумської міської ради та Сумський заклад загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів №2 Сумської міської ради.

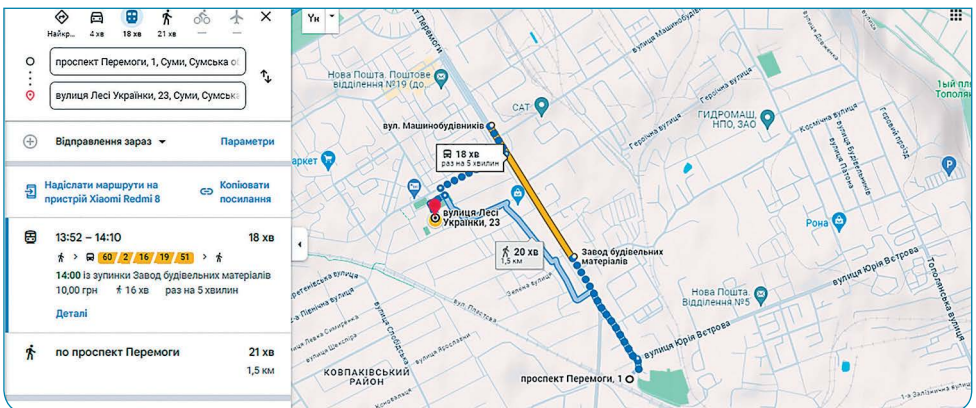
Комунальна установа Сумська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів №7 імені Максима Савченка Сумської міської ради знаходиться за адресою: м. Суми, вул. Л. Українки, 23. Територія обслуговування цього закладу включає:

- вулиці: Романа Атаманюка № 1-49 (крім № 43-А), Лесі Українки, Вільного Козацтва, Пластова, Хотінська, Писарівська, Зелена, Київська, Бориса Матюшенка, Адама Міцкевича, Юнаківська, Новорічна;
- проспекти: Перемоги № 1-129;
- провулки: Лесі Українки, Ставищенський, Стецьківський.

Найвіддаленішою точкою є житловий будинок, що знаходиться за адресою Проспект Перемоги, 1 (відстань ~ 1,5 км).

Від цього будинку до школи найкращий варіант переміщення потребує пройти до зупинки 550-600 метрів, що не відповідає критерію оцінювання.

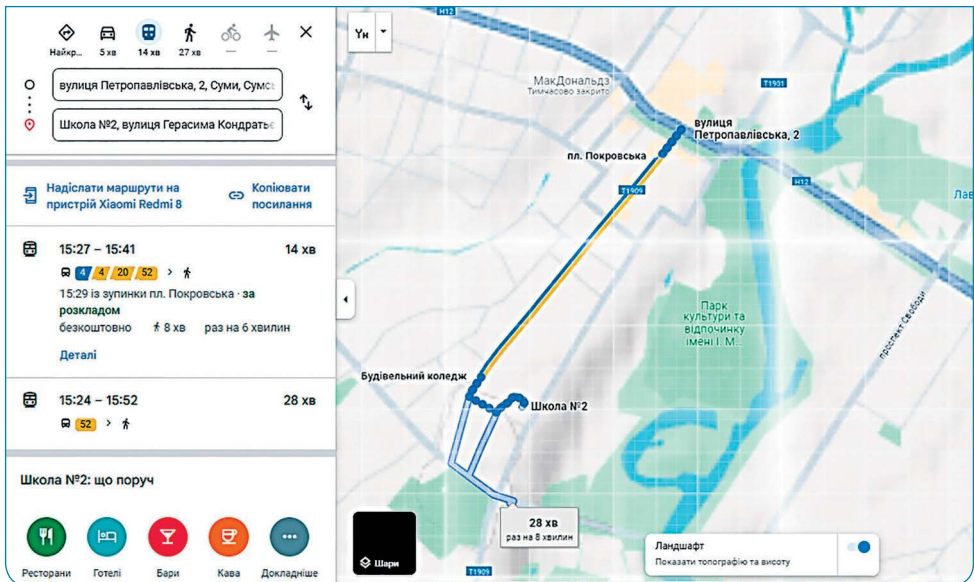

Наступний заклад – це Сумський заклад загальної середньої освіти I-III ступенів №2 Сумської міської ради, що розташований за адресою вул. Г.Кондратьєва, 76.

Територія обслуговування закладу включає:

- вулиці: Петропавлівська від № 81 (непарні) до кінця, Герасима Кондратьєва № 38 – 109, № 127, № 129, Волонтерська, Олександра Олеся, Івана Брюховецького, Сенатора Маккейна, Берегова, Над'ярна, Богдана Хмельницького;
- провулки: Над'ярний, Гирчичів.

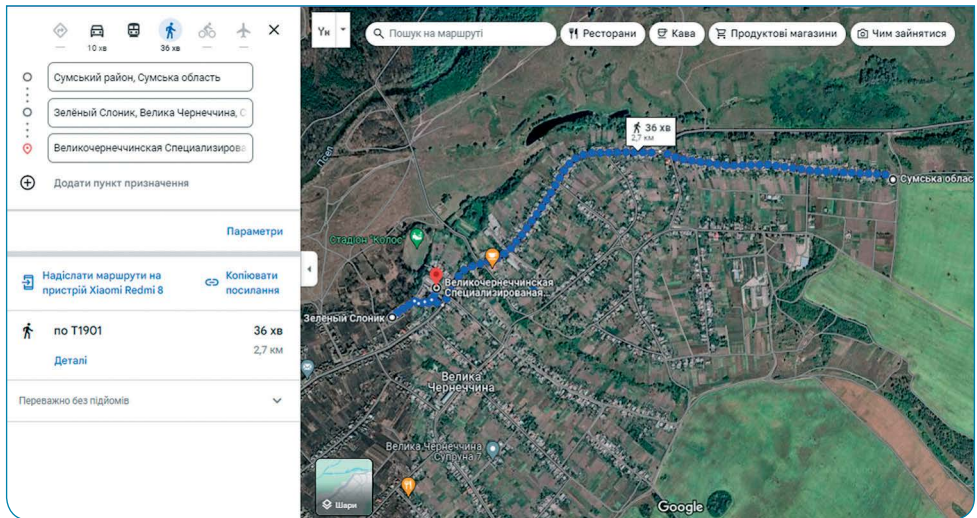
Найвіддаленішою точкою є житловий будинок, що знаходиться за адресою вулиця Петропавлівська, 2 (відстань ~ 2 км).

Від цього будинку до школи найкращий варіант переміщення потребує пройти до зупинки 450 метрів, що не відповідає критерію оцінювання.

По закладам дошкільної освіти міста Суми немає можливості провести аналогічні дослідження через відсутність інформації про територію обслуговування таких закладів у відкритому доступі.

У селі Велика Чернеччина ми аналізували Заклад дошкільної освіти (ясла-садок) № 43 “Казка” Сумської міської ради та Великочернеччинський заклад загальної середньої освіти I-III ступенів Сумської міської ради.

Заклад дошкільної освіти (ясла-садок) № 43 “Казка” Сумської міської ради розташований за адресою с. Велика Чернеччина, провулок Луговий 1а, та має найбільш віддалену точку на краю населеного пункту з приблизною відстанню до житлового будинку 2,5 км. Жодної інформації про автобусні зупинки немає.

Великочернеччинський заклад загальної середньої освіти I-III ступенів Сумської міської ради розташований за адресою с. Велика Чернеччина, вул. Центральна, 8. Територія обслуговування включає в себе села Велика Чернеччина, Липняк, Хомине,

Битиця, Пушкарівка, Вільшанка, Зелений Гай та Нікольськ. Село Нікольськ є найвіддаленішою точкою до цього закладу (приблизно 11,2 км).

В безпечний час усі навчальні заклади в селах громади забезпечені транспортом для довозення учнів та вчителів (за інформацією управління освіти СМР).

Підсумковий бал:

1

Починаючи з 2016 року адміністрація Сумської міської ради на чолі з колишнім мером міста Суми Олександром Лисенком заявляли про наміри повного викорінення практики залучення батьківських коштів на утримання закладів освіти усіх рівнів: від дитячих садочків до шкіл. У відповідь на запит на публічну інформацію, ОМС повідомляють, що на виконання вимог законів України “Про запобігання корупції”, “Про благодійну діяльність та благодійні організації”, постанови Кабінету Міністрів України від 04.08.2000 року № 1222 “Про затвердження Порядку отримання благодійних (добровільних) внесків і пожертв від юридичних та фізичних осіб бюджетними установами і закладами освіти, охорони здоров’я, соціального захисту, культури, науки, спорту та фізичного виховання для потреб їх фінансування”, листа Міністерства освіти і науки України від 05.09.2013 року № 1/9-608 “Щодо благодійних внесків”, з метою попередження зловживань службовим становищем працівниками закладів освіти, забезпечення конституційного права громадян на доступність і безоплатність освіти, забезпечення прозорості надходження і використання благодійних та спонсорських коштів та уникнення неконтрольованих зборів коштів з батьків у закладах освіти м. Суми управлінням освіти і науки Сумської міської ради виданий Наказ від 18.01.2018 року № 23 “Про заборону збору коштів у закладах освіти м. Суми”.

Чи вживаються заходи для дотримання права на безоплатну освіту

Також, ОМС ініціювали зустріч з представниками депутатсько-го корпусу Сумської міської ради, на якій наголошено щодо неухильного виконання вимог чинного законодавства України щодо отримання, використання та обліку благодійних (добровільних) внесків від юридичних та фізичних осіб.

Однак, згідно пункту 2.2. Наказу [№23](#) **“Прийм благодійних внесків здійснювати виключно на добровільних засадах та у безготівковій формі на рахунок “Суми за дорученням” з обов’язковим оформленням відповідної бухгалтерської документації згідно з вимогами чинного законодавства України”**, тобто право як надавати такі внески з боку батьків, так і закладів їх отримувати **лишилися без змін**, що є прогалиною правового регулювання з високим ступенем корупційних ризиків, адже в Наказі не визначено конкретні механізми нівеляції корупційних ризиків (зловживань) шляхом мінімального фінансового та антикорупційного моніторингу з боку незацікавлених осіб.

З інтерв’ю колишнього мера О. Лисенка зрозуміло, що під реалізацією цього наміру влада громади в тому числі [вбачає](#) затвердження в програмі місцевого бюджету окремої графі коштів на утримання закладів освіти, наряду зі збільшенням загального фінансування цієї сфери. Така тактика має місце, адже необхідність залучення батьківських коштів за відсутності корупційної складової з боку третіх осіб виникає у разі дефіциту бюджетних коштів, виділених на утримання закладу. Відповідно необхідно проаналізувати скільки коштів могло б вистачити аби покрити всі необхідні (враховуючи й потенційні) затрати закладів освіти на території громади. Наразі це виконати неможливо через відсутність офіційних звітів закладів, де в вказувалися конкретні потреби та приблизні кошториси. Також відсутні свіжі інституційні аудити закладів освіти.

Паралельно до цього, необхідність в донаціях зі сторони батьківської спільноти зумовлена непристосованістю бюджетної політики до екстраординарних ситуацій, коли існує потреба в залученні резервних коштів.

У ході аналізу нормативної бази Сумської міської ради актів, що містять обмеження визначеного в п.1, ч.2 ст. 3 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» права батьків здобувача здійснити фінансові внески до закладу навчання їх дитини, або ж обмеження отримання таких донацій саме від осіб, пов'язаних родинними зв'язками з учасниками освітнього процесу, наприклад, з міркувань корупційних ризиків, єдиним актом, що дотичний до цього питання виявився загадний Наказ [№23](#), однак в ньому взагалі відсутня будь-яка процесуальна складова щодо перевірок сумлінного виконання норм акту, їх методологій тощо. Відповідно до даних Бюджету Управління освіти і науки СМР в межах гуманітарної та благодійної допомоги отримали власних надходжень за 2022 рік у сумі **42 716,5 тис. грн**, при цьому, вказується, що в 2023 році ця сума була **не менше 35 646,8 тис. грн** ([Додаток 11 до наказу СМВА від 25.12.2023 № 114 – СМР](#)).

Попри це в [Додатку 11](#) до Наказу Про бюджет Сумської міської територіальної громади на 2024 рік, в Пояснювальній записці, вказано, що за напрямом “Освіта” на 2024 рік передбачено наступні видатки: загалом видатки по галузі “Освіта” передбачені в сумі 1 661 921,4 тис. грн, в т. ч. по загальному фонду – 1 524 533,6 тис. грн та по спеціальному фонду – 137 387,8 тис. грн, з них власні надходження бюджетних установ (поточні видатки) – 104 825,2 тис. грн та видатки розвитку – 32 562,6 тис. грн, в т. ч. бюджет розвитку – 32 410,5 тис. гривень.

Слід зазначити, що з метою забезпечення в повному обсязі потреби у видатках загального фонду на 2024 рік, плануєть-

ся залучення очікуваного вільного залишку коштів станом на 01.01.2024 року в сумі 22 796,1 тис. грн, який буде спрямовано на забезпечення продуктами харчування в закладах освіти. Обсяг видатків загального фонду з урахуванням коштів вільного залишку складе – 1 547 329,7 тис. гривень.

У загальній сумі враховані видатки на виконання цільових програм:

- “Соціальна підтримка Захисників і Захисниць України та членів їх сімей” на 2022-2024 роки” – **5 110,0 тис. грн** (на забезпечення безкоштовним харчуванням вихованців закладів дошкільної освіти, учнів закладів загальної середньої освіти, учнів та вихованців навчально-виховного комплексу, початкових шкіл, батьки яких є Захисниками/Захисницями України та на забезпечення новорічними подарунками вихованців закладів дошкільної освіти, учнів закладів загальної середньої освіти, учнів та вихованців навчально-виховного комплексу, початкових шкіл, батьки яких є Захисниками/Захисницями України або загиблими (померлими) Захисниками/Захисницями України);
- “Милосердя” на 2022-2024 роки” – **209,3 тис. грн** (на забезпечення безкоштовним харчуванням та новорічними подарунками вихованців закладів дошкільної освіти, учнів закладів загальної середньої освіти, батьки яких є учасниками бойових дій на території інших держав) та на забезпечення новорічними подарунками вихованців закладів дошкільної освіти, учнів закладів загальної середньої освіти, дітей, віком до 14 років з багатодітних сімей, де виховуються четверо і більше дітей).

І хоча вказана сума фінансування є більшою у порівнянні з попередніми роками (та враховуючи девальвацію гривні), при цьому, конкретних даних або відомостей щодо видатків,

направлених конкретно на звільнення батьків здобувачів від фінансових внесків немає, що не дає можливості дійти висновку, що ОМС роблять щось в цьому напрямку прямо зараз в достатній мірі.

Враховуючи, в Додатках до бюджету є конкретні дані про етапи реалізації ремонтних робіт будівель освітньо-виховних закладів на території громади – можна стверджувати, що робота в цьому напрямі все ж таки ведеться, але знову ж таки немає інформації щодо всіх закладів. Існує потреба в оцінці всіх потреб наявних закладів освіти на території Сумської ТГ з подальшим співставленням суми субвенцій та видатків з місцевого бюджету на сферу освіти задля визначення достатності вказаних коштів, і, відповідно, упевнення, що за рік хоча б суто теоретично у закладу не буде ситуацій, коли необхідно буде залучати кошти зі сторони батьківської спільноти.

У результаті особистого спілкування з місцевими жителями ми не отримали свідчення про наявність необхідності додаткових оплат при вступі дитини до закладів освіти на території Сумської міської громади.

ЧЕК-ЛИСТ ПОЛІПШЕНЬ:

Проводити кампанію щодо відмови від добровільно-примусових батьківських грошових внесків у закладах освіти не менше ніж двома різними способами щонайменше двічі на рік. Приклади заходів: інформація розміщена на сайті, прийняте відповідне розпорядження, програма, публікуються інтерв'ю в ЗМІ, розміщуються відповідні оголошення в соціальній мережі на сторінках установ та закладів тощо.

Підсумковий бал:

1

На нашу думку, питання комфортного перебування учнів у школах Сумської міської територіальної громади наразі є неактуальним через неможливість очного навчання в умовах безпекових загроз з початку навчального року 2024. Дистанційне навчання знімає необхідність забезпечення фізичного комфорту в класах.

Чи створено умови для безпечного та комфортного перебування дитини у школі

Однак у разі очного навчання основним викликом стає забезпечення наявності укриттів, обладнаних відповідними умовами для перебування дітей під час повітряних тривог. Саме це повинно стати ключовим пріоритетом для гарантування безпеки учнів. Розробка нових індикаторів для оцінки безпеки, включаючи технічне обладнання укриттів, є нагальною потребою.

За даними ОМС, облаштовано **40 класів безпеки** в 38 закладах загальної середньої та позашкільної освіти Сумської міської територіальної громади, 25 з яких відкриті представниками Сумського районного управління ГУ ДСНС України у Сумській області.

Ведеться постійна робота по облаштуванню та забезпеченню функціонування **48 Пунктів Незламності**, які розміщені в приміщеннях закладів освіти. Пункти незламності забезпечені всім необхідним відповідно до Постанови КМУ від 17 грудня 2022 року № 1401.

Забезпечено цілодобовий доступ до **57 захисних споруд** цивільного захисту, які розміщені у закладах освіти Сумської міської територіальної громади.

У 24 школах Сумської МТГ впроваджується проект **«Офіцер безпеки»**.

Станом на 2024 рік по галузі «Освіта» до **Книги обліку найпростіших укриттів Сумської міської територіальної громади** буде занесено підвальні приміщення та цокольні поверхи 25 закладів загальної середньої освіти, 27 закладів дошкільної освіти, 4 закладів позашкільної освіти Сумської міської територіальної освіти. Крім того, у ЗОШ № 8, Великочернечинському закладі загальної середньої освіти та закладі дошкільної освіти (ясла-садок) № 43 «Казка» Сумської міської ради обліковуються захисні споруди цивільного захисту, а саме: протирадіаційні укриття.

У 2024 році продовжуються ремонтні роботи підвальних приміщень у 8 закладах дошкільної освіти (№ 1, 6, 8, 16, 18, 30, 33, 35), двох закладах загальної середньої освіти (СПШ 32, Великочернечинському ЗЗСО), одному закладі позашкільної освіти.

З метою подальшого облаштування безпечного простору розроблено ПКД для проведення ремонтних робіт тиру Ліцею №33, ЗДО № 40.

Крім того, управлінням капітального будівництва та дорожнього господарства сумської міської ради, як замовником робіт, протягом 2024 року здійснювались ремонтні роботи у 9-ти закладах дошкільної освіти (№№ 10, 12, 14, 20, 21, 22, 23, 25, 39) двох закладах загальної середньої освіти (ЗОШ № 8 (ПРУ), Класична гімназія).

На території закладів освіти, у будівлях яких немає підвальних приміщень) розпочато нове будівництво захисних споруд цивільного захисту (ПРУ).

За рахунок коштів бюджету Сумської міської територіальної громади будується ПРУ на території закладу дошкільної освіти (ясла – садок) № 37 «Веселі зайчата» Сумської міської ради.

Також, Сумська міська територіальна громада брала участь у конкурсному відборі на отримання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на облаштування безпечних умов у закладах, що надають загальну середню освіту, на умовах співфінансування, за результатами якого відібрано ССШ № 25 та Стецьківського ЗЗСО, на території яких будуються ПРУ.

Крім того, в рамках проекту «Нові укриття для українських шкіл» («New bomb shelters for Ukraine's schools»), що фінансуються в рамках програми «Суспільство, розвиток і міжнародна співпраця Інструмент – Глобальна Європа» і метою якого є забезпечення безпечного навчання дітей шляхом будівництва в Україні укриттів подвійного призначення біля навчальних закладів, затверджено Меморандум про взаєморозуміння між Центральним агентством управління проектами (Литовська Республіка) та Сумською міською радою, та укладено договір щодо реалізації проекту «Нове будівництво споруди подвійного призначення (СПП) з захисними властивостями протирадіаційного укриття (ПРУ) Комунальної установи Сумська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №27.

Для подальшого облаштування безпечного простору управлінням капітального будівництва та дорожнього господарства СМР розробляються ПКД на будівництво захисних споруд цивільного захисту (ПРУ) на території ЗДО № 27, ЗЗСО № 5, 26, 28, 31.

У 2024 року за забезпечення безпечного освітнього середовища у закладах освіти буде спрямовано 238,9 млн грн, у тому числі з бюджету СМТГ – 165,3 млн грн, субвенції з державного бюджету – 73,6 млн гривень.

Відповідно до вимог наказу МВС обладнання найпростіших укриттів має забезпечувати можливість безперервного перебування в них населення впродовж не менше 48 годин.

З цією метою найпростіші укриття забезпечуються:

- місцями для сидіння (лежання) – лавками, нарами, стільцями, ліжками тощо. Можливо передбачати розміщення працівників та дітей (учнів, студентів) на наявних у закладах освіти засобах (стільцях, лавках, ліжках), що використовуються під час освітнього процесу, а також інших засобах, зокрема спортивних матах, карематах (килимках туристичних), за умов можливості їх використання на підлогах відповідних приміщень та забезпечення площі на одну особу, яка підлягає укриттю, на рівні не менше 1 м²;
- ємностями з питною (з розрахунку 2 л на добу на одну особу, яка підлягає укриттю) та технічною водою (за відсутності централізованого водопостачання). Розміщення зазначених ємностей дозволено передбачати в основних приміщеннях (для розміщення осіб, що підлягають укриттю);
- контейнерами для зберігання продуктів харчування;
- виносними баками, що щільно закриваються, для нечистот (для неканалізованих будівель і споруд), розміщених у спеціально призначених для цього приміщеннях;

- резервним штучним освітленням (електричними ліхтарями, свічками, газовими лампами тощо) та електроживленням;
- первинними засобами пожежогасіння (відповідно до встановлених норм для приміщень відповідного функціонального призначення);
- засобами надання медичної допомоги; засобами зв'язку і оповіщення (телефоном, радіоприймачем, мережею інтернет, рекомендовано встановлення Wi-Fi – пристроїв);
- шанцевим інструментом (лопатами штиковими та совковими, ломачами, сокирами, пилками-ножівками по дереву, по металу тощо).

Таким чином, в межах кошторисних призначень на відповідний рік керівники закладів освіти Сумської міської територіальної громади здійснюють закупівлю товарів, робіт та послуг з метою виконання вимог нормативно – правових актів.

У громаді розроблено Алгоритм дій під час повітряної тривоги та Правила поведінки у надзвичайних ситуаціях працівників закладу освіти, які затверджено наказом по закладу. Проводилися щомісячно навчання та тренування працівників для забезпечення готовності до всіх можливих надзвичайних ситуацій.

На [додаток](#) до цього, з метою забезпечення більш комфортного перебування дітей в школах, з боку ОМС було здійснено підготовку мережі закладів освіти до нового опалювального періоду 2024/2025 років. Виконано всі заходи та отримано акти готовності. На виконання заходів з підготовки теплових господарств використано 1592,489 тис. грн.

У закладах дошкільної освіти наявні 249 комп'ютерів, 128 ноутбуків, 26 інтерактивних комплексів, 59 проекторів, 248 телевізорів, 222 принтера. Інтернет-сайти закладів дошкільної освіти дієві, містять інформацію про освітню, господарську та фінансову діяльність, яка постійно оновлюється та є надійним інструментом достовірного інформування громадськості з дотриманням статті 30 Закону України «Про освіту». Систематично ведуться сторінки в соціальних мережах, де висвітлюють знаменні події життя садочка, різноманітні форми роботи з педагогами та вихованцями, участь у всеукраїнських та міських конкурсах, виставках, акціях тощо.

Закладами освіти загалом у повному обсязі виконані заходи протипожежної безпеки на суму 2 040,351 тис. грн.

У закладах освіти Сумської міської територіальної громади встановлені тривожні кнопки з виведенням на пульт охорони (81 заклад), наявна система зовнішнього та внутрішнього відеоспостереження (31 заклад).

Завершено капітальні ремонти частини підвальних приміщень з пристосуванням їх для використання як найпростішого укриття в будівлях ЗОШ №8, ССШ №9, ССШ №30, Класичної гімназії, таборі «Суми», ДНЗ №1. Тривають ремонтні роботи у ССШ №25, СПШ №32, ВЧернеччинському ЗЗСО, Стецьківському ЗЗСО, ДНЗ №6, ДНЗ №8, ДНЗ №16, ДНЗ №18, ДНЗ №30, ДНЗ №33, ДНЗ №35, ДНЗ №37. Розроблено ПКД на проведення капітального ремонту у ЗЗСО №3, Ліцеї №33, ДНЗ №40.

У межах реалізації заходів з Програми підвищення енергоефективності в бюджетній сфері Сумської міської територіальної громади на 2022-2024 роки відбуваються:

- Капітальний ремонт покрівлі з утепленням ДНЗ №2, ДНЗ №18, СПШ №32.
- Капітальний ремонт будівлі ДНЗ №20, ССШ №29.
- Капітальний ремонт ДНЗ №23 з впровадженням комплексної термомодернізації та відновлення аварійних елементів будівлі, що виникли внаслідок збройної агресії російської федерації,

Завершено капітальний ремонт покрівлі з утепленням спортивного корпусу ССШ №7, СПШ №30 та ЦНТТМ.

Розпочато капітальні ремонти харчоблоків у ССШ №1, ЗОШ №18 та ЗОШ №22. Розроблено ПКД на проведення ремонтів у ЗЗСО №2, ЗОШ №6, ЗОШ №15, ЗЗСО №21, ЗОШ №24, ССШ №25, ЗЗСО №26, ЗОШ №27.

Під час моніторингу було зафіксовано [випадок](#) перебування дітей у закладі освіти без облаштованого укриття, що порушує низку нормативних вимог щодо забезпечення безпечного освітнього середовища. Зокрема, це порушення Постанови КМУ «Про деякі питання використання об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту» від 10.03.2017 № 138 та Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII, які регламентують створення умов безпеки для учасників освітнього процесу. Варто зазначити, що в цьому закладі батьки надали письмову згоду на очне відвідування навчального закладу дітьми, навіть за відсутності укриття.

Загалом, на початку навчального року батьки учнів у громаді надали письмову згоду на продовження навчання під час повітряних тривог і взяли на себе відповідальність за безпеку дітей під час дистанційного навчання.

Комфорт та емоційне благополуччя учнів під час онлайн-навчання

У зв'язку з переходом на дистанційне навчання, важливим аспектом є забезпечення комфортних умов для учнів, зокрема **підтримка їхнього емоційного благополуччя та мотивації до навчання**. Враховуючи часті повітряні тривоги, можливі технічні перебої (переривання зв'язку, відсутність світла) та загальне психологічне навантаження, слід уникати надмірно жорстких вимог до оцінювання, які не враховують реальні обставини, в яких перебувають учні.

Зокрема, підхід до оцінювання повинен бути гнучким, адаптованим до умов дистанційного навчання, і відповідати методологічним рекомендаціям, прийнятим в Україні. Недоцільно оцінювати діяльність учнів винятково за присутність на уроці чи оперативне реагування на запитання, оскільки такі вимоги можуть негативно вплинути на психологічний стан дітей, знижуючи мотивацію та інтерес до навчання. Досвід показує, що **ефективна мотивація** включає конструктивний підхід до заохочення, врахування особистих обставин і спрямування учнів до розвитку та успіху без страху перед негативними оцінками. Враховуючи складні умови, система навчання та оцінювання знань потребує певної адаптації до реалій та особливостей громади:

- заохочувати учнів до активної участі в уроці, наголошуючи на користі від їхньої активності, замість застосування покарань за «мовчання» або невідповідь.
- розробити систему підтримки учнів під час дистанційного навчання, включаючи консультації з психологами, що можуть сприяти поліпшенню морального стану та бажання активно брати участь у навчальному процесі.

- Використовувати підходи до оцінювання, що фокусуються на досягненнях та прогресі учнів, а не на їхніх можливих технічних труднощах чи короткострокових відсутностях, зокрема через зовнішні причини.

Такий підхід дозволить підвищити мотивацію дітей до навчання та зменшити їх напруження під час дистанційного навчання, що позитивно вплине на загальну якість освіти та психологічний комфорт учнів.

Підсумковий бал:

1

У Сумській громаді, з 01.09.2024 року інклюзивне навчання організовано для 187 учнів у 132 класах 30 шкіл. З метою забезпечення кваліфікованої допомоги в засвоєнні навчального матеріалу учнями з особливими освітніми потребами в інклюзивних класах у штатні розписи закладів введено 132 посади асистента вчителя.

Чи вживаються заходи із запобігання та протидії дискримінації в здобутті освіти

На початку 2024/2025 навчального року наказом по закладах створено та затверджено команди психолого-педагогічного супроводу для учнів, які потребують підтримки в освітньому процесі, забезпечено чіткий розподіл обов'язків кожного із її членів. Командами психолого-педагогічного супроводу для кожного учня розроблені індивідуальні програми розвитку для дітей з ООП.

Корекційно-розвиткові заняття з дітьми, які навчаються в інклюзивних класах, проводять 124 педагога, які мають спеціальну освіту та працюють на основі цивільно-правових угод. Зокрема це 32 вчителя-логопеда, 26 вчителя-дефектолога, 35 практичних психологів, 34 соціальних педагога, 8 реабілітологів. Вони надають послуги з корекції розвитку, соціально-побутового орієнтування, розвитку мовлення, логоритміки, лікувальної фізкультури.

Для забезпечення безперешкодного доступу до будівель та приміщень дітей з особливими освітніми потребами у 19 ЗЗСО облаштовані пандуси, у 12 ЗЗСО – кнопки виклику, у 15 ЗЗСО обладнано поручні, туалети з універсальною кабінкою. У ЗОШ №№ 8, 6, 7, 17, 29, НВК № 16, ПШ № 14 створено умови для без-

перешкодного доступу учнів з особливими освітніми потребами до приміщення закладу. У ЗОШ №№ 1, 7, 10, 13, 14, 22, НВК № 16 для учнів з вадами опорно-рухового апарату обладнано поручні, туалетні кімнати. У закладах, де організовано інклюзивне навчання, облаштовані кабінети психологічного розвантаження, логопедичні кабінети для здійснення корекційно-розвиткових занять.

У закладах загальної середньої освіти №№ 2, 3, 5, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 17, 18, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 29, НВК № 16, Стецьківському та Великочерничанському ЗЗСО облаштовані ресурсні кімнати, у цьому році, завдяки наполегливості управління освіти і науки Сумської міської ради, збільшилася їх кількість і покращилося оснащення, організовано куточки медіатеки в ЗЗСО №№ 17, 26, 29. Враховуючи те, що освітній процес у закладах освіти здійснюється у змішаному режимі, що передбачає безпосереднє перебування здобувачів освіти в закладі, яке в умовах воєнного стану нерідко супроводжується повітряними тривогами, а тому здобувачі освіти змушені спускатися до укриттів, що для дітей є стресовою ситуацією, у закладах освіти запустили кампанію Brave Kids Ukraine. Кампанія запропонована Міністерством освіти і науки України та Фондом Східна Європа її мета – створити максимально комфортні психологічні умови для перебування дітей в укриттях. У межах кампанії відомі люди, лідери думок, музиканти, актори з України та із-за кордону записують короткі відеоролики, які містять слова підтримки, побажання, вправи, ігри та цікаві завдання – усе легко повторити, перебуваючи у сховищі. А це, в свою чергу, забезпечує стабілізацію психоемоційного стану дітей під час їх перебування в укритті.

За ініціативи першої леді України Олени Зеленської в закладах освіти нашої громади реалізується Національна програма з охорони психічного здоров'я та психосоціальної підтримки здобувачів освіти. 10 жовтня в рамках Всесвітнього дня пси-

хічного здоров'я у закладах освіти проводилися просвітницько – профілактичні заходи, різні активності, івенти у форматі флешмобів, челенджів, «психологічних хвилинок» спрямовані на формування культури піклування про ментальне здоров'я учасників освітнього процесу.

До того ж, станом на 02.09.2024 року в Сумській СМТГ працює 11 логопедичних пунктів у 25 ЗЗСО міста. Вчителями – логопедами здійснюється усунення різних порушень усної і писемної мови, запобігання різним відхиленням мовного розвитку учнів, пропаганда логопедичних знань серед педагогів та батьків.

Протягом вересня 2024 навчального року в закладах загальної середньої освіти вчителями – логопедами проводиться обстеження учнів початкових класів – 9 287 учня. У разі виявлення в учнів порушення мовлення, створюються логопедичні групи для надання корекційної допомоги. Зараховані учні отримують допомогу для виправлення мовних порушень, які перешкоджають успішному навчанню. Навчально-корекційну роботу на логопедичних пунктах здійснюють 11 вчителів-логопедів.

Освітній процес у класах закладів середньої освіти під час воєнного стану здійснюється у форматі, який визначає педагогічна рада закладу, але здебільшого вчителі-логопеди, вчителі-дефектологи та практичні психологи надають психологопедагогічні та корекційно-розвиткові послуги дітям з особливими освітніми потребами в офлайн-режимі.

Згідно Додатку до рішення СМР «Про затвердження комплексної програми Сумської міської територіальної громади «Освіта на 2022 – 2024 роки» у ЗОШ №№ 8, 6, 7, 17, 29, НВК №№ 16, 41, Піщанській ЗОШ створено умови для безперешкодного доступу учнів з особливими освітніми потребами до приміщення закладу.

У ЗОШ №№ 1, 7, 8, 10, 13, 14, 22, НВК № 16 для учнів з вадами опорно-рухового апарату обладнано поручні, туалетні кімнати.

У НВК № 16 обладнано поручні на трьох поверхах, є пристосовані меблі, туалетна кімната, ресурсна кімната, кабінет ЛФК, медіатека та кабінет для проведення корекційно-розвиткових занять, створений освітньо-ресурсний центр підтримки дітей з особливими освітніми потребами. Введено в дію шкільний ліфт.

У закладах, де організовано інклюзивне навчання, облаштовано кабінети психологічного розвантаження, логопедичні кабінети для здійснення корекційно-розвиткових занять.

У закладах загальної середньої освіти №№ 3, 7, 8, 10, 14, 17, 18, 20, 23, 24, 26, НВК № 16 облаштовані ресурсні кімнати, збільшилася їх кількість і покращилося оснащення, організовано куточки медіатек в ЗЗСО №№ 17, 26, 29.

Також в документі зазначено наступне: педагогічні працівники, які здійснюють навчання учнів з особливими освітніми потребами, у більшості не мають фахової освіти або відповідних курсів, що унеможлиблює надання якісних освітніх послуг. Учні, які навчаються за програмами спеціальних закладів освіти для дітей з порушенням інтелекту, не забезпечені спеціальними підручниками в повній мірі. Актуальними залишаються питання комплектування інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти та тісна співпраця з батьками для формування нової філософії суспільства – позитивного ставлення до дітей з особливими освітніми потребами. Важливим кроком у створенні сучасної європейської системи надання корекційно-розвиткових послуг дітям з особливими освітніми потребами є створення Інклюзивно-ресурсного центру. Метою діяльності центру є проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини, надання психолого-педаго-

гічної допомоги та забезпечення системного кваліфікованого супроводження компенсуючого типу.

На сьогодні проблемним залишається питання вдосконалення мережі для логопедичних кабінетів та їх обладнання, що сприятиме підвищенню якості корекційного супроводу дітей з порушеннями мовлення.

Зазначено, що у межах Комплексної бюджетної програми “Освіта на 2022-2024 роки” передбачається виділення фінансових коштів на покращення становища в закладах освіти громади щодо створення інклюзивного середовища. Але через недоступність додатків до програми, ми не можемо наразі навести приклади заходів та вказати закладене фінансування.

У Сумах відповідно до потреб батьків, враховуючи фактичний стан здоров'я дітей, працює спеціальний ЗДО для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату (СДНЗ № 20, 100 дітей), спеціальна початкова школа для дітей з порушеннями зору (СПШ № 31, дошкільний підрозділ – 44 дитини), багатoproфільний навчально-реабілітаційний центр № 1 для дітей із складними порушеннями розвитку (БНРЦ № 1, дошкільний підрозділ – 51 дитина), 56 груп для дітей з порушеннями мови (648 дітей), 4 групи для дітей із затримкою психічного розвитку (ДНЗ № 12, 3 групи, 31 дитина; ДНЗ № 25, 1 група, 10 дітей).

У 22 закладах дошкільної освіти (ЗДО №№ 1, 12, 21, 43, ДНЗ №№ 2, 3, 6, 8, 10, 13, 15, 16, 19, 22, 23, 29, 32, 33, 36, 40, НВК № 16, СПШ № 14) відкрито **55 інклюзивних груп**, в яких виховується **147 дітей з особливими освітніми** потребами. Із них: 3 дитини має функціонально слухові труднощі, 34 дитини – навчальні труднощі, 2 дитини – фізичні труднощі, 108 дітей – соціо-адаптаційні/соціо-культурні труднощі.

Мережа інклюзивних груп зростає з кожним роком: 2020 рік – 13 груп, 2021 – 21 група, 2022 – 23 групи, 2023 – 41 група, 2024 – 55 груп.

З метою забезпечення кваліфікованої допомоги в засвоєнні навчального матеріалу дітям з особливими освітніми потребами в інклюзивних групах у штатні розписи закладів дошкільної освіти введено **55 посад асистента вихователя** для здійснення супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Усі асистенти мають вищу педагогічну освіту.

Відповідно до висновку Інклюзивно-ресурсного центру, заяви батьків, у ЗДО № 1, ДНЗ № 10 забезпечено доступ до освітнього процесу асистента дитини.

Для забезпечення безперешкодного доступу до будівель та приміщень дітей з особливими освітніми потребами у ДНЗ №№ 8, 22, СПШ № 14 облаштовані пандуси, у НВК №16 є пандус, на сходах встановлені поручні, наявна туалетна кімната, яка пристосована для маломобільних дітей, функціонує перший в Сумській області ліфт для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. У кожному закладі освіти наявні кнопки виклику, контрастні обмежувальні смуги на сходах, інформаційні вказівники.

З метою формування ефективного інклюзивного освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами у закладах освіти, в яких відкриті інклюзивні групи функціонують кабінети психологічного розвантаження, ресурсні кімнати, медіатеки. Адже інклюзивне освітнє середовище – це середовище, де всі діти незалежно від своїх освітніх потреб здатні навчатися ефективніше, підвищувати свою соціальну компетентність, вдосконалювати комунікативні навички, а також відчувати себе частиною спільноти.

До проведення корекційно-розвиткових занять з дітьми інклюзивних груп залучені фахівці з відповідною вищою фаховою освітою: 36 вчителів-**логопедів**, 23 вчителя-**дефектолога**, 3 вчителя-**реабілітолога**, 23 практичних **психологів**, які надають послуги з корекції розвитку, соціально-побутового орієнтування, розвитку мовлення, логоритміки, лікувальної фізкультури.

Що стосується наявності в громаді, де компактно проживають національні меншини, викладання дітям національних меншин предметів рідною мовою викладання української мови дітям у громадах, де національні меншини становлять більшість населення показує наступне: Сумська міська територіальна громада не є тією адміністративно-територіальною одиницею, де національні меншини становлять більшість населення. Попри це, представники різних національних меншин проживають на вказаній території, хоча і точних даних щодо кількості національних меншин наразі немає. Єдине, на що можна посперитися – дані останнього офіційного перепису населення станом на 5 грудня 2001 року. Відтак, згідно з цими даними, 84,6% сумчан – українці, решта мешканців: росіяни, білоруси, євреї, поляки, вірмени, азербайджанці, грузини, греки, роми, болгари, молдавани, литовці, аварці, латиші, карельці тощо.

Паралельно існують дані щодо наповнення юридично зареєстрованих громадських організацій та об'єднань, які здійснюють статутну діяльність: Сумське обласне товариство вірменської культури "Арцах" (саме в Сумах – близько 800 представників), Єврейський общинний благодійний центр "Хесед Хаїм" (близько 1000 представників), Сумське міське громадське об'єднання польської культури (біля 800 представників), Сумська обласна громадська організація "Ромське національне об'єднання" (біля 2000 чоловік), Сумське обласне громадське товариство греків "Відродження" (саме в Сумах – біля 100 представників), "Сумська обласна регіональна організація (СОРО) Конгресу азербайджанців України" (близько 200 чоловік), Сумське відділення Всеукраїнського суспільного об'єднан-

ня “Географія” (близько 200 представників). Таке етнокультурне положення в межах Сумської ТГ виключає умову вказаного індикатора, але не позбавляє необхідності його хоча б часткового виконання. Зокрема, у підпункті 5.1 Освіта, [Стратегії інтеркультурного розвитку міста Суми](#), визначена стратегічна ціль “рівний доступ до освіти/відповідність освітніх можливостей закладів освіти потребам національних меншин”, однієї з операційних цілей якої є “організація мовних курсів (мови меншин і мови міжнародного спілкування)”, що передбачає “збільшення чисельності курсів за вибором мовою меншин і курсів мов міжнародного спілкування для педагогів”, однак нічого про подолання мовленнєвих бар’єрів у методичному та матеріально-технічному плані курсів загального навчального плану не сказано, чого явно недостатньо для оптимальної реалізації конституційного права на освіту для дітей представників національних меншин громади. На додаток до цього, Сумська міська ТГ стала одним з учасників [проекту](#), націленого на розширення інтеграційних спроможностей ромської спільноти в громадах Сумської області. Проект передбачає впровадження низки заходів, в тому числі розширення можливостей доступу до якісної освіти та доступу до послуг у сфері охорони здоров’я; підтримка культурної, мовної самобутності ромської національної меншини тощо. Наряду з цим, є також й [інші інтеркультурні проекти](#), ініційовані громадськими об’єднаннями національних меншин. І попри це в Цільових програмах Сумської ТГ, навіть у сфері освіти, відсутні будь-які вказівки на напрями роботи щодо врегулювання цього питання.

Підсумковий бал:

1

Бал зараховано, якщо монітор підтвердив здійснення ОМС не менше **чотирьох** критеріїв у великих містах та **трьох** – в інших населених пунктах.

Чи ОМС створює умови для розвитку та позашкільної освіти мешканців територіальної громади

Створені умови для розвитку дітей не менше як у трьох типах позашкільної освіти (спорт, мистецтво, література, туризм, краєзнавство, патріотичне виховання, оздоровлення, екологія та інші).

У межах реалізації Комплексної програми Сумської міської територіальної громади “Освіта на 2022 – 2024 роки” (Додаток до рішення СМР від 24 листопада 2021 року № 2512 – МР) органами місцевого самоврядування планується виконати наступні завдання у сфері позашкільної освіти:

- утримання та збереження мережі закладів позашкільної освіти;
- зміцнення матеріально-технічної бази закладів позашкільної освіти шляхом поліпшення їх ресурсного забезпечення, комп’ютеризації за рахунок раціонального використання бюджетних коштів та залучення альтернативних джерел фінансування;
- узагальнення та популяризація кращого досвіду роботи педагогічних колективів закладів позашкільної освіти з питань роботи з дітьми та учнівською молоддю в позашкільний час; – розроблення новітніх організаційно-педагогічних методик, зокрема щодо раннього творчого розвитку дитини, організація профільної практичної, творчої, комунікативної та дослідницької діяльності вихованців;
- забезпечення рівного доступу дітей з особливими освітніми потребами до освітніх послуг у закладах позашкільної освіти, створення інклюзивного освітнього середовища;

- **забезпечення морального і матеріального стимулювання педагогів-керівників гуртків, а також вихованців, які є переможцями та призерами обласних, всеукраїнських, міжнародних творчих конкурсів, змагань, фестивалів;**
- **забезпечення щорічного повноцінного відпочинку та оздоровлення дітей, які потребують особливої соціальної уваги.**

Так, згідно Додатку 3 до комплексної програми Сумської міської територіальної громади “Освіта на 2022 – 2024 роки”, на виконання 2 завдань в межах цього напрямку, а саме: забезпечення належного навчання вихованців закладів позашкільної освіти та підвищення рівня комфортних умов для вихованців закладів позашкільної освіти, з місцевого бюджету планується виділити 136408,4 тис. грн, в тому числі: на 2022 рік – 43520,0 тис. грн., на 2023 рік – 44998,5 тис. грн., на 2024 рік планується 47889,9 тис. грн.

На території Сумської міської територіальній громаді функціонує 4 заклади позашкільної освіти, підпорядкованих управлінню освіти і науки Сумської міської ради: із них 3 профільних заклади (Центр науково-технічної творчості молоді Сумської міської ради, Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Сумської міської ради, комунальна установа “Міський центр військово-патріотичного виховання”, 1 комплексний заклад (комунальний заклад Палац дітей та юнацтва). Три ЗПО СМТГ внесені до Переліку найбільших закладів позашкільної освіти державної та комунальної форми власності системи МОН України.

Щодо наповненості, то Палац дітей та юнацтва відвідують 3300 вихованців (196 гуртків), Центр науково-технічної творчості молоді Сумської міської ради відвідує 2897 осіб

(204 гуртки), Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Сумської міської ради відвідують 2800 осіб (185 гуртків), у Міському центрі військово-патріотичного виховання позашкільну освіту здобувають 340 вихованців (16 гуртків).

Упродовж 2022/2023 навчального року ЗПО СМТГ відвідували 12 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, 32 дитини з малозабезпечених сімей та 74 дитини з особливими освітніми потребами.

Два із з чотирьох ЗПО (50%) мають безперешкодний доступ дітей з обмеженими фізичними можливостями до першого поверху.

41 % дітей охоплені позашкільною освітою на території Сумської міської територіальної громади. Діти, які не відвідують ЗПО охоплені гуртковою роботою в ЗЗСО та відвідують спортивні школи та заклади культури.

22 % дітей від загальної кількості дітей шкільного віку відвідують КУ ПДЮ, **20%** – ЦЕНТУМ СМР, **22%** – ЦНТТМ СМР і **12%** КУ МЦВПВ.

ЗПО СМТГ активно співпрацюють з управлінням освіти і науки Сумської міської ради, маючи на меті творчий, духовний та інтелектуальний розвиток дітей, залучення до різних видів дитячої творчості учнівської молоді; популяризацію та пропаганду дитячої творчості; пошук та підтримку обдарованих дітей; підвищення ролі дитячої творчості у системі закладів позашкільної освіти, впродовж 2022/2023 навчального року організували і провели 19 загальноміських заходів:

КУ ПДЮ:

- 1.** Міський етап Всеукраїнського фестивалю дитячої та юнацької творчості “Чисті роси”:
 - хореографічне виконавство “Танцюй під українську”;
 - театральне мистецтво “Маски Мельпомени”;
 - вокальне мистецтво “Співограй; – номінація “Образотворче мистецтво” пленер “Перлини Сумщини”.
- 2.** Міський етап Всеукраїнського фестивалю-конкурсу “Молодь обирає здоров’я”.
- 3.** Міський етап Всеукраїнського відкритого фестивалю закладів позашкільної та загальної середньої освіти України “Територія творчості”
- 4.** Міський етап обласного фестивалю-конкурсу родинних гербів “Я. Родина. Україна” (у межах обласного соціального проєкту “КРОВНА РОДИНА”).
- 5.** Міський етап конкурсу малюнків “Українська родина – міцна і єдина” Су межах обласного соціального проєкту “КРОВНА РОДИНА. ЦЕНТУМ СМР”:
 - 1.** Гра-квест “На шляху до “зеленої енергії!” в межах грантового проєкту “Підвищення обізнаності населення Сумської міської територіальної громади про можливості відновлюваної енергетики”.
 - 2.** Онлайн-марафон “Енергетичні ігри”.
 - 3.** Міський конкурс сімейних проєктів “Еко-класна родина”.
 - 4.** Екологічний конкурс “У злагоді з природою – у злагоді з собою”.
 - 5.** Просвітницька екологічна акція “Збережемо ялинки разом!”.

ЦНТТМ СМР:

- 1.** Міська виставка-конкурс “Новорічний сувенір”. Традиційно, всі експонати виставки-конкурсу було передано, у якості подарунків, у гематологічне відділення обласної дитячої клінічної лікарні онкохворим дітям.
- 2.** Міська виставка-конкурс декоративно-ужиткового мистецтва “Паперові дива”).
- 3.** Міський етап Всеукраїнської виставки-конкурсу технічної творчості учнівської молоді “Наш пошук і творчість – тобі, Україно!”.
- 4.** Міські змагання учнів молодшого шкільного віку з початкового технічного моделювання “Ми – Саморобкіни!”.
- 5.** Міський етап Всеукраїнського фотоконкурсу “Моя Україно!”.

КУ МЦВПВ: І (міський) етап [Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри “Сокіл” \(“Джуря”\)](#).

Крім того, на сертифікованій автомобільній трасі ЦНТТМ СМР пройшов етап Чемпіонату України з автотурнірного спорту (трасові моделі, міжнародні класи 28.09 -01.10.2023) та обласні змагання з автотурнірного спорту.

Також, на виконання обласної програми «Молода генерація Сумщини на 2023-2027 роки», затвердженій розпорядженням голови Сумської обласної державної адміністрації – начальника обласної військової адміністрації 02.03.2023 року № 79-ОД, управлінням освіти і науки СМР проведено діагностику обдарованості учнів, вихованців закладів загальної середньої, позашкільної освіти, сформовано місцевий реєстр, до якого увійшло 260 учнів.

У першому освітньому інтенсиві у межах Програми «Молода генерація Сумщини на 2023-2027 роки» з 1 до 20 лютого 2024 року обдаровані здобувачі освіти 7-8 класів СМТГ мали нагоду долучитися до циклу авторських відеолекцій від експертів освітньої галузі, дізнатися цікаві факти про рідний край, розвиток науки і технологій, освітні можливості й світ сучасних професій.

Творчою групою розроблено міську підпрограму «Молода генерація СМТГ на 2023 -2027 роки».

За програмою «Молода генерація м. Суми» у вересні 2024 року розпочали роботу:

	Назва гуртка	Клас	Кількість груп	Кількість годин на тиждень	Всього годин	Разом годин на заклад
КУ ПДЮ	Англійська мова	9	1	2	2	18
		10	3	2	6	
	Образотворче мистецтво	5-6	1	6	6	
	Українська мова	9	1	2	2	
		10	1	2	2	
ЦНТТМ СМР	Математика	9	2	6	12	42
		10	1	6	6	
	Фізика	9	1	4	4	
		10	1	4	4	
	Інформатика	9	1	8	8	
		10	1	8	8	
ЦЕНТУМ СМР	Хімія	7	2	8	16	36
	Біологія	9	2	8	16	
		10	1	4	4	

ОМС щорічно протягом двох років, що передують моніторингу виділяє фінансування (з місцевого бюджету, залучає інвесторів, грантові кошти) на зміцнення матеріально-технічної бази позашкільної освіти (придбання спортивного інвентарю, інструментів, матеріалів для творчості, тощо).

Видатки на вказані цілі охоплюються як загальними положеннями місцевого бюджету безпосередньо, так і в межах паспортів окремих бюджетних програм громади, таких як Комплексна програми Сумської міської територіальної громади “Освіта на 2022-2024 роки”. У наведеній програмі та аналогічних документах ОМС в межах цілей охоплюють завдання щодо зміцнення матеріально-технічної бази позашкільної освіти. Враховуючи, що більшість подібних програм визначені у хронологічних проміжках з 2022 по 2024 роки – то вірогідність реалізації умов індикатора збільшується та одночасно зводиться до наявності окремих глав щодо фінансування цієї сфери в Програмі місцевого бюджету разом зі звітами про його виконання.

Так, згідно [Додатку 11](#) до Наказу Про бюджет Сумської міської територіальної громади на 2024 рік, обсяг бюджету Сумської міської територіальної громади за видатками на 2024 рік становить 3 491 996,3 тис. грн (без урахування кредитування), у т. ч.: загальний фонд – 2 961 874,0 тис. грн, з них за рахунок міжбюджетних трансфертів – 556 945,2 тис. грн (освітня субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам – 551 078,3 тис. грн, субвенція з місцевого бюджету на здійснення переданих видатків у сфері освіти за рахунок коштів освітньої субвенції – 4 320,2 тис. грн, субвенція з обласного бюджету на здійснення програм соціального захисту – 1 546,7 тис. гривень). При цьому, з метою забезпечення в повному обсязі потреби у видатках загального фонду на 2024 рік, планується залучення очікуваного вільного залишку коштів станом на 01.01.2024 року в сумі 223 095,1 тис. грн, який буде спрямовано з урахуванням вимог

пункту 22⁸ Прикінцевих та перехідних положень Бюджетного кодексу України на забезпечення продуктами харчування в закладах освіти – 22 796,1 тис. грн та соціальне забезпечення – 200 299,0 тис. гривень.

Так, на харчування дітей дошкільного віку було організовано у 42 закладах освіти Сумської міської територіальної громади. Із них: один раз харчували дітей 7 закладів освіти, два рази харчували дітей 33 заклади освіти, три рази харчували дітей 2 заклади освіти. Не було організовано харчування дошкільнят у 3 закладах освіти з поважних причин (у ДНЗ № 31 відбуваються ремонтні роботи, у ЗДО №№ 37, 43 відсутні заяви батьків щодо організації харчування дітей). Всього в закладах освіти харчувалося 5571 дитина. Із них: харчувалися один раз 1075 дітей, два рази – 4125 осіб, три рази – 371 вихованець. Безкоштовно харчувалися в закладах дошкільної освіти 2450 дітей, що на 720 осіб більше ніж у січні 2024 року.

Інші кошти підуть в тому числі на забезпечення діяльності закладів позашкільної освіти, а саме: за бюджетною програмою **“Надання позашкільної освіти закладами позашкільної освіти, заходи із позашкільної роботи з дітьми”** (КПКВК 0611070) – **49 233,9 тис. грн** (загальний фонд). Зазначені видатки забезпечують утримання чотирьох закладів позашкільної освіти (в тому числі 10-ти дитячо-юнацьких клубів) та Комунального закладу “Позаміський дитячий заклад оздоровлення та відпочинку “Суми” Сумської міської ради.

Також, згідно [Додатку 11](#) до Наказу Про бюджет Сумської міської територіальної громади на 2024 рік по програмі КТПКВК 8300 “Охорона навколишнього природного середовища” за бюджетною програмою **“Природоохоронні заходи за рахунок цільових фондів”** (КПКВК 0618340) у сумі 681,5 тис. грн (спеціальний фонд) на виконання програми “Програма охоро-

ни навколишнього природного середовища Сумської міської територіальної громади на 2022-2024 роки”, з них на проведення у позашкільному вихованні освітніх акцій, проєктів, семінарів, лекцій та екскурсій з питань екології та охорони природи – **31,5 тис. грн**; за бюджетною програмою **“Природоохоронні заходи за рахунок цільових фондів”** (КПКВК 3718340) – 289,6 тис. грн (спеціальний фонд) на виконання програми “Програма охорони навколишнього природного середовища Сумської міської територіальної громади на 2022-2024 роки”, з них на проведення у позашкільному вихованні освітніх акцій, проєктів, семінарів, лекцій та екскурсій з питань екології та охорони природи – **100,0 тис. грн**.

У [Додатках 4 та 7](#) до Наказу [Про бюджет Сумської міської територіальної громади на 2023 рік](#) визначено окремі графи фінансування на надання послуг дошкільної, загальної, професійної, вищої та позашкільної освіти на загальну суму в 1 440 665 378,00 грн. У [Додатку 7](#) до Наказу [Про бюджет Сумської міської територіальної громади на 2022 рік](#) на аналогічні сфери виділялося 1 569 608 139,00 грн. Однак, звітів щодо виконання місцевого бюджету за 2022 на сайті Сумської міської ради немає.

Паралельно до цього, на сайті Управління освіти і науки СМР наявна [інформація](#) про проведення в рамках Інформаційної кампанії “Будуємо Європу в Україні” офіційного візиту Представництва ЄС в Україні до м.Суми, в рамках якого було проведено тренінг “Як написати грантову заявку на проєкти та конкурси ЄС”, на якому було представлено загальний огляд програм та інформаційних ресурсів Представництва ЄС, а також представлені відкриті грантові пропозиції. Наряду з цим на сайті постійно висвітлюються діючі [конкурсні пропозиції](#) та інформацію про різного роду [програми](#), хоча список можна було б розширити.

Надання якісних освітніх послуг з використанням технологій дистанційного навчання вимагає застосування інформаційно-комунікаційних технологій. Для реалізації реформи «Нова українська школа» у 2024 році було заплановано 10326,2 тис грн на придбання мультимедійного обладнання. Станом на 23.09.2024 року використано 7901,9 тис грн.

Забезпечення дітей **підручниками** — одне з пріоритетних завдань освіти. Учні початкової ланки забезпечені підручниками на 100 %. Забезпеченість 5-7 класів Нової української школи складає 85,6%. У зв'язку з військовими діями друк та надходження підручників до закладів затримується. Забезпеченість 5-х класів становить 85,4%. Підручники з предмета «Пізнаємо природу» у 2023 році надійшли в обсязі лише 60% від потреби, з предмета «Українська література» – 80%. 6-ті класи забезпечені підручниками на 91,6%.

У 2024 році були надруковані підручники для 7-х класів Нової української школи. З 20 назв замовлених видань заклади загальної середньої освіти СМТГ отримали 85,2%. Учні забезпечені на 100 % підручниками з 13 навчальних предметів, у той час, як показник забезпеченості з алгебри та геометрії складає лише 33 %, з мистецтва – 74 %, української літератури – 80 %, історії України – 87 %, біології – 96 %. Відсоток забезпеченості 8-11 класів складає 90 %.

Наказом МОН України від 22.05.2024 року № 731 «Про особливості використання освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетом (за спеціальним фондом державного бюджету) для забезпечення викладання навчального **предмета «Захист України»** передбачено створення осередків для викладання навчального предмета «Захист України» у закладах освіти, які забезпечують здобуття повної загальної освіти.

Розпорядженням Сумської обласної військової адміністрації від 13.08.2024 року № 424 – ОД «Про затвердження переліку осередків викладання навчального предмета «Захист України» у трьох закладах (СЗШ №№7, 9, ЗОШ № 24) створено освітні осередки для викладання предмета «Захист України» учнями СМТГ.

Важливою діяльністю ОМС для стимулювання міжнародного співробітництва є досвід проведення внутрішнього аудиту [Системи енергетичного менеджменту в закладах освіти](#).

ОМС проводяться тренінги та зустрічі, націлені на розбудову [співпраці та партнерства](#) під час здійснення організації освітнім процесом. Так, Компанія [ТОВ “ВП “ПОЛІСАН”](#) – партнер у проведенні олімпіад з хімії, математики та фізики для школярів 9-11 класів; [18 квітня 2023 року](#) начальник Сумського районного управління ГУ ДСНС України у Сумській області, начальник управління освіти і науки СМР та директори 3-х шкіл підписали Меморандум про співпрацю щодо організації діяльності Дружин юних рятувальників-пожежних (ДЮРП); освітяни Сумської міської територіальної громади у партнерстві з Українською освітньою платформою долучилися до участі в міжнародному проекті від UNICEF в Україні [“Дитячі точки – “Спільно”](#); патрульна поліція Сумської області запрошує заклади освіти Сумської міської територіальної громади до співпраці в рамках проекту [“Шкільний офіцер поліції”](#), завданням якого є створення безпечного середовища у загальноосвітніх навчальних закладах. Шкільні офіцери поліції проводять інтерактивні просвітницько-профілактичні заняття з учнями 1-11 класів; Центр професійного розвитку педагогічних працівників Сумської міської ради та Регіональний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги у Сумській області уклали [Меморандум про співпрацю](#), метою якого є підвищення правової освіти та обізнаності щодо функціонування системи надання безоплатної правової допомоги сторін; в рамках міського проекту [“Методичні мости](#)

– шляхи до співпраці”, з метою обміну досвідом роботи педагогів сумських шкіл №№ 4, 6, 7, 9, 13, 17, 19, 22, 23, 26 на чолі з директором Інформаційно-методичного центру відвідали Технічний ліцей м.Києва; регіональний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги у Сумській області та управління освіти і науки Сумської міської ради підписали Меморандум про співпрацю; у громаді активно проводиться налагодження співпраці зі старостинськими округами в освітній сфері тощо.

Щодо діючих в громаді грантових пропозицій, то наявна інформація про виконання Управлінням грантового проекту Європейського Союзу “Підвищення енергоефективності в освітніх закладах м. Суми”. Також, Комунальна установа Сумська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів № 25 виграла грант від Посольства Німеччини у розмірі 6 500 євро (240 тис. грн.) на оновлення харчоблоку.

ОМС впродовж року, що передувє моніторингу проводив консультації щодо формування та розвитку мережі позашкільних закладів принаймні одним способом. Способи проведення консультацій: опитування, онлайн анкети, організація громадських слухань, розгляд петицій, інше (визначається за внутрішнім переконанням монітора).

За повідомленням ОМС, заклади позашкільної освіти комунальної форми власності (далі – ЗПО) Сумської міської територіальної громади підпорядковуються управлінню освіти і науки Сумської міської ради. Закриття та реорганізації ЗПО не відбувалося, а з 01.01.2021 року відповідно до укладених договорів про співпрацю педагоги комунальної установи Палацу дітей та юнацтва та Центру науково-технічної творчості молоді Сумської міської ради здійснюють роботу гуртків в опорних закладах Великочернечинському закладі загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів Сумської міської ради та Стецьківському закладі загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів Сумської міської ради.

Управління освіти і науки Сумської міської ради здійснює вивчення питання щодо функціонування закладів позашкільної освіти СМТГ та вживає заходів щодо забезпечення освітньої діяльності ЗПО, збереження та розвитку їх мережі.

Питання забезпечення конституційного права дітей на здобуття позашкільної освіти перебуває на постійному контролі. На порядку денному серпневих конференцій педагогічних працівників щороку є питання стосовно функціонування ЗПО. На засіданні колегії УОН СМР 24.03.2023 року розглядалося питання “Про організацію діяльності закладів позашкільної освіти щодо забезпечення рівного доступу до позашкільної освіти дітей Сумської міської територіальної громади”, також на апаратних нарадах за потреби обговорюються проблеми і здобутки позашкілля. Для координації діяльності закладів позашкільної освіти з надання якісних освітніх послуг, вирішення нагальних питань головним спеціалістом управління освіти і науки Сумської міської ради Пантюшенко С.В. щомісяця проводяться наради з адміністраціями ЗПО.

Серед учасників освітнього процесу ЗПО проводяться опитування та онлайн-анкетування, результати яких розміщуються на офіційних сайтах закладів. Щодо формування та розвитку мережі ЗПО на території СМТГ не було жодної петиції.

Виділяється фінансова допомога для обдарованих дітей шкільного віку на участь в змаганнях, конкурсах, тощо.

У паспорті Комплексної програми Сумської міської територіальної громади “Освіта на 2022-2024 роки” (затверджена наказом від 24.11.2021 року [№ 2512-МР](#)) визначено наступні цілі, направлені на фінансову допомогу обдарованій молоді:

- оновлення міського банку даних “Обдарованість”;
- створення умов для інтелектуального, духовного, фізичного розвитку обдарованих дітей, їх самореалізації; – впровадження Шкільного громадського бюджету Сумської міської територіальної громади з метою взаємодії органів місцевого самоврядування з дітьми та молоддю та залучення учнів 7-11 (12) класів закладів загальної середньої освіти до участі в бюджетному процесі шляхом подання, відкритого голосування за проекти та реалізації проектів-переможців, визначених безпосередньо учнями та ученицями закладу освіти;
- використання у педагогічній практиці нових технологій навчання, які сприятимуть розвитку інтелектуальної, творчої, предметної або лідерської обдарованості;
- поетапне виявлення обдарованих дітей у закладах дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти;
- проведення міських заходів з обдарованою молоддю;
- забезпечення участі обдарованої молоді в міських, обласних, всеукраїнських, міжнародних олімпіадах, конкурсах, турнірах, фестивалях, змаганнях;
- адресна підтримка обдарованої молоді, зокрема шляхом призначення й виплати стипендій, яка здійснюється відповідно до Положення про порядок призначення стипендій міського голови Сумської міської територіальної громади обдарованим учням-переможцям олімпіад, турнірів, конкурсів.

Так, у [Додатку 3](#) до комплексної програми Сумської міської територіальної громади “Освіта на 2022 – 2024 роки” в “Інші програми та заходи у сфері освіти” (підпрограма 7) окремо визначена 2 цілі: забезпечення можливостей використання творчого потенціалу дітей, створення умов для розвитку і підтримки талантів, захист дітей, а також надання адресної підтримки

обдарованій молоді шляхом призначення та виплати стипендій 2022-2024 роки. На це з місцевого бюджету виділено всього 330,0 тис. грн., з них: на 2022 рік – 100,0 тис. грн., на 2023 рік – 110,0 тис. грн., на 2024 рік – 120,0 тис. грн.

Також, ОМС виділяють кошти на стипендіальне забезпечення талановитих та обдарованих дітей, що проявили високі здібності в певних компетентних сферах.

Надає фінансову підтримку громадським ініціативам на розвиток інноваційних та традиційних для громади форм розвитку та позашкільної освіти.

ОМС має співпрацю з різними громадськими організаціями у сфері надання освітніх послуг. До прикладу, у Сумах міська влада, освітяни та громадські об'єднання спільно з партнерами з Німеччини уклали Меморандум про взаєморозуміння та співробітництво у царині освіти дорослих. Підписантами виступили Сумська міська рада, представництво Інституту міжнародного співробітництва “Німецька асоціація народних університетів” (DVV International) в Україні, СумДУ, Громадська спілка “Українська асоціація освіти дорослих”, Громадська організація “Центр освіти впродовж життя”. Головна ціль цього Меморандуму – сприяння формуванню в українському суспільстві розуміння цінності освіти дорослих протягом життя, підвищення обізнаності громадян про значення освіти дорослих для підвищення якості їх власного життя та для розвитку регіону, в якому вони проживають, а також розвиток потенціалу організацій, які працюють в цій сфері.

Сторони консолідують свої зусилля для створення можливостей щодо участі дорослого населення в неформальній освіті, а також в громадянській освіті шляхом підтримки проведення освітніх програм та заходів; сприяють підвищенню рівня обізнаності населення про цінність і необхідність розвитку освіти дорослих; за

необхідності, організують і проводять спільні соціальні, культурні, освітні ініціативи та заходи: круглі столи, брифінги, тренінги, семінари, конференції, навчальні програми, інформаційні, просвітницькі кампанії, тощо.

У рамках благодійної допомоги від Дитячого фонду ООН ЮНІСЕФ за 9 місяців 2024 року надійшла допомога на суму 10422374,72 грн.

№ з/п	Допомога	Кіл-ть	Сума	Кіл-ть ЗЗСО
1	Набір для проведення інтерактивних уроків (School-in-a-box, Ukraine)	40	3768,00	40
2	Індивідуальний навчальний комплект А (I-IV класи) Individual Education Kit (I-IV grates)	1855	2096354,05	33
3	Набір для проведення уроків з фізичного виховання (Recreation kit, 2016)	6	37607,88	6
4	Посібник (Brochures)	6	253,02	6
5	Набір раннього розвитку (Early Childhood Dtv (ECD) kit 2016	6	33416,04	6
6	Школа в коробці (School-in-a-carton, Ukraine)	6	20831,58	6
7	Блок живлення Meraki MR 802.3at PoE Injector (PowerCordNotIncluded)	16	34193,28	16
8	Кабель живлення Cisco Meraki AC PowerCord for MX and MS (EU Plug)	32	11074,56	16
9	Точка доступу Cisco Meraki MR36 Wi-Fi 6 Indoor AP	16	380575,68	16
10	Міжмережевий екран Cisco Meraki MX67 Router/Security Appliance	16	472489,92	16
11	Вебкамера Cisco Webex Desk Camera, CarbonBlack – WorldWide	12	83515,68	12
12	Lenovo Chrombook 100t G4 4/32GB UKR	1	5912,03	1
13	Набір для проведення уроків з фізичного виховання (Recreation kit, 2016)	33	219852,93	33
14	Школа в коробці (School-in-a-carton, Ukraine)	33	122148,51	33
15	Ноутбуки Laptops	214	3948942,73	6
	Разом		10422374,72	

Також, з метою співпраці та консолідації зусиль Сумської міської ради та благодійної організації «Благодійний фонд «Співдія» з благодійним фондом «Благодійна організація «Освітня фундація» «Мрій дій», розвитку благодійної діяльності у Сумській міській територіальній громаді та соціальної підтримки населення громади, створення та реалізації соціальних, благодійних програм на базі Комунальної установи Сумська спеціалізована школа I-III ступенів № 7 ім. Максима Савченка Сумської міської ради, Комунальної установи Сумська загальноосвітня школа I-III ступенів № 23, м. Суми, Сумської області, Комунальної установи Сумська загальноосвітня школа I-III ступенів № 24, м. Суми, Сумської області відкриті **освітні центри для подолання освітніх втрат** дітям СМТГ.

ЧЕК-ЛИСТ ПОЛІПШЕНЬ:

1. Працювати над створенням рівного доступу до якісної позашкільної освіти за показником «місто-село».
2. Забезпечити видатки на заклади позашкільної освіти з бюджету громади, зокрема на заміну застарілої матеріально-технічної бази та модернізацію комп'ютерної техніки.
3. Розглянути можливості довозення дітей з сільської місцевості до закладів позашкільної освіти.
4. Системно виділяти фінансову допомогу для обдарованих дітей шкільного віку на участь в змаганнях, конкурсах та підтримку громадським ініціативам на розвиток інноваційних та традиційних для громади форм розвитку та позашкільної освіти.
5. Проводити консультації з мешканцями громади щодо формування та розвитку мережі позашкільних закладів.

6. Активне впровадження різноманітних форматів методичної та науково-методичної роботи в умовах дистанційного навчання.

Підсумковий бал:

1

Бал зараховується за умови дотримання не менше трьох критеріїв.

Наявність та функціонування об'єктів культурного призначення у великих містах не менше п'яти, в інших населених пунктах не менше трьох типів закладів з переліку: будинки або палаци культури, парки інновацій та розвитку творчості, бібліотеки, музеї, історико-культурні заповідники, театри, філармонії, концертні зали, кінотеатри, галереї. У невеликих сільських громадах до цього переліку додатково зараховуються об'єкти такого призначення у школах, будинках культури.

Чи сприяє ОМС участі громади у культурному житті, дозвіллі та відпочинку

Згідно [Аудиторського звіту Відділу культури Сумської міської ради за період з 01.01.2018 по 30.09.2020 року](#) до базової мережі закладів культури місцевого рівня, які, станом на 09.30.2020 року підпорядковані Відділу культури, належать 8 закладів культури, у тому числі:

- **Комунальний заклад** Сумської міської ради – [Сумська міська централізована бібліотечна система](#), до складу якої входить головна бібліотека міста – Центральна міська бібліотека ім. Т.Г.Шевченка та 15 бібліотек-філій (в тому числі в населених пунктах Пушкарівка, Велика Чернеччина, Піщане, Стецьківка);
- **4 дитячих музичних школи**, а саме: Комунальний заклад Сумської міської ради – Сумська дитяча музична школа №1, Комунальний заклад Сумської міської ради – Сумська дитяча музична школа №2, Комунальний заклад Сумської міської ради – Сумська дитяча музична школа №3, Комунальний заклад Сумської міської ради – Сумська дитяча музична школа №4;
- **1 дитяча художня школа**, а саме: Комунальний заклад Сумської міської ради – Сумська дитяча художня школа ім. М.Г.Лисенка;
- **2 клубні установи** у селі Піщаному та селі Верхньому Піщаному Піщанського старостинського округу, які у 2019 році перейшли у комунальну власність Сумської міської територіальної громади, а саме: Комунальний заклад Сумської міської ради – Піщанський будинок культури та Піщанський клуб “Супутник”;

- **1 філармонія** – Сумська обласна філармонія;
- **3 театри:** Сумський національний академічний театр драми та музичної комедії імені М.С.Щепкіна, Сумський обласний театр для дітей та юнацтва, Родинний театр “Нянькіни”;
- **2 ботанічні сади** місцевого значення: Ботанічний сад СумДПУ ім. А. С. Макаренка та Юннатівський ботанічний сад;
- **10 музеїв:** обласний художній музей ім. Н. Онацького, Сумський обласний краєзнавчий музей, будинок-музей М.Щепкіна, музей історії грошей, приватний музей “Причал Одиссея”, будинок-музей Чехова, перший музей посуду, Сумський обласний художній музей, музей підприємства “Горобина”, музей в катакомбах у садибі Суханових тощо;
- **5 галерей:** Сумська міська галерея, галерея “BureauArt”, галерея “АкадемArt”, галерея “Наша на Псільській”, Артпростір на Театральній тощо.

Паралельно до цього у межах Сумської територіальної громади розташовані 29 об’єктів, що входять до [Переліку об’єктів культурної спадщини, складений за результатами перегляду списків \(переліків\) пам’яток історії та культури](#), передбачених пунктом 4 розділу II “Прикінцеві положення” Закону України від 16 грудня 2004 року № 2245-IV “Про внесення змін до Закону України “Про охорону культурної спадщини”.

Підтримка заходів розвитку культури гостьового або тимчасового типу – виставки, фестивалі, концерти, ярмарки, інше. Достатньо принаймні два факти протягом року.

У соціальних мережах Сумської міської ради є публікації про підтримку (організацію) фотовиставок, виставок ефективних рішень, художніх виставок митців, виставок декоративно-прикладного мистецтва, а також загалом підтримується проведення виставок-конкурсів. До того ж ОМС проводять культурно-мистецькі фестивалі, фестивалі-конкурси, фестивалі всеукраїнського значення, ювілейні та онлайн фестивалі. Структурні підрозділи Виконкому у взаємодії з освітніми установами та приватним сектором організовують численні концерти для дітей, військовослужбовців, пільгових верств населення, а також різні концерті проекти, в тому числі приватних музичних колективів. На додаток до цього місцева влада влаштовує благодійні ярмарки, фестивалі-ярмарки та художні ярмарки.

Громадський транспорт є зручним для відвідування культурних заходів та закладів: на прикладі будь-якого заходу аналізується можливість відвідати вечірній захід та повернутись додому громадським транспортом після 22 години.

Питання зручності громадського транспорту для відвідування культурних заходів, зокрема можливість повернутися додому після 22 години, наразі не є актуальним під час активних бойових дій. Введені комендантські години та обмеження на пересування у вечірній час значно впливають на графік роботи громадського транспорту та безпеку пересування містом. У цих умовах, пріоритетом є безпека громадян, а не організація транспорту для культурних заходів, які часто або скасовуються, або проводяться в онлайн-форматі.

ОМС фінансово та організаційно підтримує ініціативи громадських інституцій в проведенні культурних заходів, організації комунікативних майданчиків (третій простір, анти-кафе, хаби,

кінотеатри під відкритим небом, дебатні клуби, тощо). Достатньою є підтримка принаймні трьох заходів такого типу за повний рік, що передувє моніторингу.

Факт підтримки не власних заходів доказується на розсуд монітора (зрозуміле пояснення, зазначення про підтримку ОМС на рекламній продукції тощо).

ОМС фінансово та організаційно підтримує місцеві ініціативи громадських інституцій в проведенні культурних заходів. До прикладу, [“СпівДія хаб Суми”](#) координується відділом молодіжної політики Сумської міської ради. Волонтери працюють у МЦ “Романтика” з березня 2022 року. На базі хабу надається гуманітарна допомога, психологічна, юридична (онлайн) підтримка, реалізуються проекти “СпівДія заради дітей” та “СпівДія ноутбуки”.

Представники міської ради та БО “БФ “СпівДія” уклали Меморандум про співпрацю в освітній сфері, зокрема, про створення у трьох школах сумської громади цифрових освітніх центрів на базі шкіл № 7, № 23, № 24. [Головна мета](#) – допомогти дітям надолужити освітні втрати, надати їм психоемоційну підтримку.

[За інформацію від ОМС](#), на виконання рішення Сумської міської ради від 29 вересня 2021 року № 1601-МР [«Про цільову Програму підтримки малого і середнього підприємництва Сумської міської територіальної громади на 2022-2024 роки»](#) (зі змінами), з метою ефективної співпраці органів місцевого самоврядування з представниками бізнес-спільнот Сумської міської територіальної громади, застосування сучасних форм популяризації досягнень кращих представників малого і середнього бізнесу Департаментом інспекційної роботи була взята участь в співорганізації проведення загальноміської виставки «Все буде крафтово» та урочистих заходів з нагоди Дня підприємця

01 вересня 2024 року на локації «Tribuna Park», розміщеної на території стадіону «Ювілейний». В рамках заходу організована загальноміська виставка «Все буде крафтово» з розміщенням 50 крафтових виробників, фудкортів, проведенням безкоштовних майстер-класів. Крім того, відбулось урочисте зібрання з нагоди Дня підприємця, а саме: привітальна промова в.о. міського голови з визначення ролі бізнесу в розвитку міста та нагородження кращих підприємців (12 осіб) грамотою в. о. міського голови і подарунками.

Підсумковий бал:

1

Особливістю дослідження виконання цього індикатору є достатній рівень реалізації цілей за окремими показниками для сільської та міської місцевостей. Враховуючи суспільно-політичний стан Сумської міської територіальної громади, обумовлений її географічним положенням, оцінка ступеня дотримання вказаним вимогам не може бути оцінена у відповідності до автентичних вимог. Відповідно постає питання щодо зведення звітності до рівня універсальної політики, що охоплює не лише міста, а всі населені пункти громади. Так, політика протидії дискримінації за будь-якими ознаками втілена в Сумській ТГ на всіх рівнях правового забезпечення: базовий обов'язок утримуватися від будь-яких форм дискримінаційної поведінки закріплено в [Проекті Статуту Сумської міської територіальної громади](#).

Чи вживаються ОМС заходи із запобігання та протидії дискримінації у сфері особистого чи культурного розвитку

Розпорядженням міського голови від 18.10.2021 року № 340-Р було затверджено [Міські заходи щодо протидії проявам ксенофобії, расової та етнічної дискримінації на 2021-2023 роки](#), що включають в себе:

- 1.** Проводити консультації з керівниками релігійних громад щодо роботи з віруючими, спрямованої на виховання толерантного світогляду.
- 2.** Забезпечити попереджувально-профілактичну роботу з членами радикально налаштованих молодіжних організацій і угруповань, діяльність яких спрямована на поширення ксенофобії, расової та етнічної дискримінації.
- 3.** Проводити інформаційно-просвітницьку та попереджувально-профілактичну роботу із запобігання проявам ксенофобії, расової та етнічної дискримінації серед дітей, учнівської та студентської молоді.
- 4.** Проводити книжкові виставки, зустрічі, виховні бесіди та інші заходи, спрямовані на формування толерантності, поваги до культури, історії, мови, звичаїв і традицій представників різних національностей.
- 5.** Проводити засідання «круглих столів» та зустрічі з представниками громадських організацій національних меншин щодо протидії проявам ксенофобії, расової та етнічної нетерпимості з метою співпраці з органами місцевого самоврядування.
- 6.** Розміщувати соціальну рекламу щодо протидії проявам ксенофобії, расової та етнічної дискримінації в українському суспільстві на зовнішніх носіях (білбордах і лайтбоксах).

7. Сприяти висвітленню в засобах масової інформації заходів, пов'язаних із протидією проявам ксенофобії, расової та етнічної дискримінації.
8. Проводити відомчі форми окремого статистичного обліку звернень громадян щодо проявів ксенофобії відповідно до індексу 130 (забезпечення дотримання законності та охорони правопорядку, реалізація прав і свобод громадян, запобігання дискримінації) Класифікатора звернень громадян, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 №858 (зі змінами).

Визначено часові проміжки, передбачені для виконання вказаних заходів, а також відповідальних за виконання суб'єктів права, однак нічого не вказано мінімального об'єму та звітності щодо реалізації вказаних завдань.

Наряду з цим, Сумська міська ТГ стала одним з учасників проєкту, націленого на розширення інтеграційних спроможностей ромської спільноти в громадах Сумської області. Проєкт реалізується за підтримки Фонду EVZ (Німеччина). Проєкт передбачає впровадження низки заходів за такими напрямками, як актуалізація та деталізація статистичної інформації та даних стосовно ромської національної меншини; забезпечення соціального, правового захисту і протидія дискримінації осіб, які належать до ромської національної меншини; розширення можливостей доступу до якісної освіти та доступу до послуг у сфері охорони здоров'я; підтримка культурної, мовної самобутності ромської національної меншини тощо. Під час презентації проєкту порушили проблемні питання та виклики, що виникають у ромських громадах Сумської області, зокрема внаслідок повномасштабного вторгнення країни-агресора на територію України, а також розглянули ефективні методи взаємодії національних спільнот.

Рішенням Сумської міської ради від 29 січня 2020 року № 6355-МР [Стратегією інтеркультурного розвитку міста Суми](#), що є концептуальним документом, на якому буде ґрунтуватися цільова програма інтер культурного розвитку міста, в якій мають бути прописані конкретні заходи програми, обсяг і джерела фінансування, терміни виконання та відповідальні установи, однак наразі такої Програми прийнято не було.

Розпорядженням міського голови від 18.10.2021 року [№ 339 -Р](#) було створено спеціальну Координаційну раду з впровадження Стратегії інтеркультурного розвитку міста Суми (далі – Рада), яка являє собою консультативно-дорадчий орган, створений з метою спрямування об'єднаних зусиль органів місцевого самоврядування, громадських організацій, національних товариств, навчальних закладів та інших установ та організацій на реалізацію, підтримку, супроводження та оцінювання результатів Стратегії інтеркультурного розвитку міста Суми.

Основними завданнями Ради є:

- 1) управління впровадженням та моніторинг виконання Стратегії в цілому та окремих її цілей і завдань з відстеженням виконання кожного завдання відповідної оперативної та стратегічної цілей;**
- 2) забезпечення координації дій виконавчих органів Сумської міської ради, пов'язаних з реалізацією Стратегії;**
- 3) оцінка ступеня досягнення бачення, стратегічних та оперативних цілей Стратегії, якості виконання цілей, завдань, заходів та дотримання терміну їх виконання;**
- 4) збір та опрацювання пропозицій з коригування та оновлення Стратегії;**
- 5) висвітлення процесу реалізації Стратегії;**

- 6) залучення до співпраці, до процесів впровадження Стратегії органів місцевого самоврядування, **представників національних спільнот**, науки і громадськості;
- 7) підготовка аналітичних звітів щодо стану виконання заходів з реалізації Стратегії.

Стратегією розвитку міста Суми до 2030 року, затвердженою рішенням Сумської міської ради від 24.12.2019 № 6246-МР, положення про методологію розробки міських програм якої містить вказівку, що “заходи та проекти міських програм мають не допускати дискримінацію за віком, статтю, походженням, поглядами, релігією чи інвалідністю”. Аналогічне положення міститься в Стратегії розвитку Сумської міської територіальної громади до 2027 року.

У складі Сумської міської ради функціонує окремий Міський комітет забезпечення доступності осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення до об’єктів соціальної та інженерно-транспортної інфраструктури, що є консультативно-дорадчим органом, який утворюється при виконавчому комітеті Сумської міської ради з метою координації роботи, пов’язаної зі створенням в місті Суми особам з інвалідністю (у тому числі особам з інвалідністю по зору та тим, які пересуваються на кріслах колісних, а також дітям з інвалідністю) та іншим маломобільним групам населення, безперешкодного доступу до об’єктів соціальної інфраструктури (житла, громадських і виробничих будинків, будівель та споруд, спортивних споруд, місць відпочинку, **культурно-видовищних та інших установ і закладів**) і користування дорожньо-тротуарною мережею, транспортом, засобами зв’язку та інформації (в тому числі засобами, що забезпечують дублювання звуковими сигналами світлових сигналів, і пристроями, що регулюють рух пішоходів через транспортні комунікації). Однак, наявні лише плани роботи на 2019 рік.

З приводу довозення осіб похилого віку, то у 2023 році Департамент соціального захисту населення Сумської міської ради анонсував конкурс з визначення програм (проектів, заходів), розроблених інститутами громадянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка з бюджету Сумської міської територіальної громади у 2023 році (термін реалізації програм (проектів, заходів) з 01.02.2023 по 31.12.2023), із метою залучення інститутів громадянського суспільства до вирішення соціальних проблем шляхом задоволення потреб мешканців Сумської міської територіальної громади у соціальних послугах. При цьому, Програми (проекти, заходи), що подаються для участі у конкурсі, мають бути спрямовані на реалізацію однієї з наступних цілей та пріоритетних завдань, зокрема підтримане проживання осіб похилого віку та осіб з інвалідністю, що включає **транспортування клієнтів до інституту громадянського суспільства або до іншого можливого місця надання соціальних послуг та до місця проживання.**

У Додатку 1 до програми “Суспільні комунікації Сумської міської територіальної громади” на 2023-2025 роки, в підпрограмі 2 пункті 2.1.7. Реалізація спільних проектів в рамках програми Ради Європи “Інтеркультурні міста України” на 2023-2025 роки затверджено виділення коштів у розмірі: 2023 рік – 31,5 тис. грн., 2024 рік – 33,0 31,5 тис. грн., 2025 рік – 34,6 31,5 тис. грн. Вказані кошти спрямовані на створення умов для участі ІГС, зокрема національно-культурних товариств у політичному, соціально-економічному та культурному житті громади. Ефективний розвиток багатокультурного простору та використання різниці різних культур в якості потенціалу можливостей для розвитку місцевої громади. Сприяння участі національних меншин у партиципаторному управлінні громадою, розвиток спроможності представницьких інституцій різних культур у громаді та залучення фінансування для підкреслення ролі їх впливу на місцеву унікальність.

У Рішенні від 28.08.2024 року [№ 561](#) Про внесення на розгляд Сумської міської ради питання “Про хід виконання Програми економічного і соціального розвитку Сумської міської територіальної громади на 2024 рік (зі змінами), затвердженої наказом Сумської міської військової адміністрації від 21.12.2023 № 108 – СМР, за підсумками I півріччя 2024 року” вказано, що протягом звітного I півріччя 2024 року в рамках програми Ради Європи “Інтеркультурні міста України” відбулись 3 онлайн-зустрічі координаторів Української мережі інтеркультурних міст (ICC), зокрема за участю Земфіри Кондур, менеджерки проекту Ради Європи “Підтримка реформування законодавчої бази щодо національних меншин та зміцнення стійкості національних меншин і ромів в Україні”. В рамках досягнення стратегічних цілей Стратегії інтеркультурного розвитку міста Суми виконавчі органи Сумської міської ради, заклади культури, освіти, охорони здоров’я та соціального захисту населення тощо систематично проводять на території громади заходи за участю представників національних меншин (спільнот). Також, продовжується серія курсів з інтеркультурних компетенцій в публічному управлінні (спільно з ГО “Центр освіти впродовж життя”, СумДУ). Велику увагу приділено інформаційним заходам щодо протидії проявам ксенофобії, расової та етнічної дискримінації. А у червні розпочато реалізацію проекту, націленого на розширення інтеграційних спроможностей ромської спільноти в громаді.

З приводу доступності культурних об’єктів та заходів для осіб з інвалідністю – то у місті на мінімальному рівні розвинена соціальна абілітаційна інфраструктура (пандуси навіть є не всюди), при цьому про забезпечення більш унікальних технологічних рішень (шифр Брайля, забезпечення заходів перекладачами для людей з вадами слуху тощо) не кажучи про збір, аналіз та проактивну поведінку постфактум аналізу потреб осіб з інвалідністю з числа місцевого населення ОМС не проводить. Компен-

сація фінансових затрат на задоволення культурних потреб для такої категорії осіб також не проводиться. Наявні лише [поодинокі випадки](#) про компенсацію квитків для пільгових категорій населення, на рівні правової політики подібні положення не затверджувалися.

Підсумковий бал:

1

ЧЕК-ЛИСТ ПОЛІПШЕНЬ:

1. Надавати фінансову підтримку культурним організаціям та сприяти проведенню заходів.
2. Виділяти фінансування на створення умов для безперешкодного доступу маломобільних груп населення до об'єктів культури, дозвілля та відпочинку.
3. Пропонувати послуги із довозення осіб похилого віку або маломобільних груп для участі у культурних заходах на рівні громади.

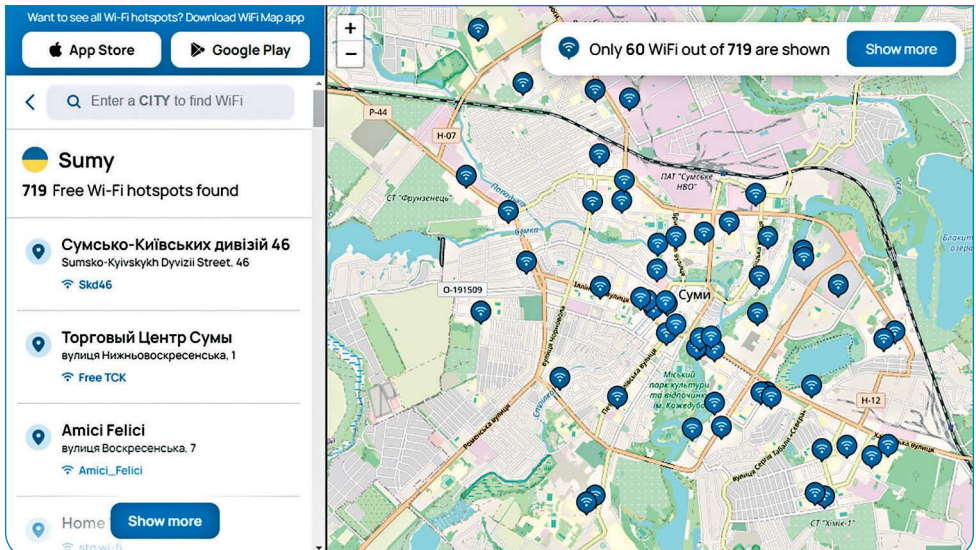
Чи вживає ОМС заходи щодо доступу до інформації, спрямованої на особистий розвиток

Бал зараховується, якщо монітор підтвердив не менше **чотирьох** у великих містах та **трьох** в інших населених пунктах прикладів доступу до інформації, спрямованої на особистий розвиток за повний рік, що передувє моніторингу.

Приклади:

1. **У громаді наявні публічні безоплатні wi-fi простори з помітним візуальним запрошенням до них.**

За даними ресурсу wifimap.io на території міста [Суми](#) наявні 719 точок безоплатного WI-FI, переважна більшість яких є приватними (кафе, ресторани, готелі, приватні житлові будинки тощо).

Публічні точки доступу до WI-FI в місті почали встановлювати декілька років тому та навіть проводилися [публічні слухання](#) з приводу місце розташування публічних точок безкоштовного WI-FI. Також, в межах державного міжрегіонального проекту [“Інтернет-субвенція”](#) на території Сумської ТГ в тому числі було проведено інтрнетифікацію сіл, що включала дитячі садочки, школи та інші заклади.

У закладах загальної середньої освіти, згідно [Додатку](#) до рішення Сумської міської ради “Про затвердження комплексної програми Сумської міської територіальної громади “Освіта на 2022 – 2024 роки” від 24 листопада 2021 року № 2512 – МР, одним із завдань є “створення єдиної освітньої мережі швидкісного інтернету”, що є плюсом адже точково націлено на сферу освіти, хоча й без охоплення всіх рівнів.

На виконання програми Сумської міської територіальної громади “Милосердя” на 2022-2024 роки” – 16 572,8 тис. грн, з них на: надання соціальних гарантій громадянам, встановлених Сумською міською радою – 2 162,8 тис. грн, зокрема: оплата послуг з доступу до інформаційної мережі Інтернет особам з інвалідністю, які пересуваються за допомогою крісел колісних, особам з інвалідністю І групи по зору, дітям з інвалідністю ([Додаток 11 до наказу СМВА від 25.12.2023 року № 114-СМР](#)).

2. **ОМС бере участь в заходах бібліотек та популяризує книгу (на сайті ОМС, ЗМІ, інше).**

У соціальних мережах Сумської міської ради наявні публікації на тему [підтримки місцевих авторів та просування їх творчості](#), проведення [книжкових форумів](#), проведення [Дня книги](#) в місті Суми, [лекцій з історії книг](#), популяризації акції [“Українська книга – рідній бібліотеці”](#), популяризації [письменництва серед дітей](#), висвітлення вуличної акції [“Library Day 2022”](#), захисту національної [книжкової спадщини](#) від російської агресії тощо.

3. **ОМС виділяє кошти з місцевого бюджету на поновлення бібліотечних фондів та поліпшення матеріально-технічного становища бібліотек.**

Згідно з Пояснювальною запискою до Наказу СМВА "Про бюджет Сумської міської територіальної громади на 2024 рік", Відділ культури Сумської міської ради має 112 082,6 тис. грн бюджетних коштів, направлений на втілення своєї статутної діяльності (з них: загальний фонд – 103 266,6 тис. грн, спеціальний фонд – 8 816,0 тис. грн, з них бюджет розвитку – 5 106,3 тис. грн), в т. ч. за бюджетною програмою **«Забезпечення діяльності бібліотек»** (КПКВК 1014030) – 32 587,7 тис. грн (загальний фонд – 27 722,4 тис. грн, спеціальний фонд – 4 865,3 тис. грн (бюджет розвитку – 4 860,3 тис. гривень). Зазначені видатки забезпечать функціонування КЗ СМР «Сумська публічна бібліотека» (Центральна міська бібліотека ім. Т.Г. Шевченка та 15 бібліотек-філій) ([Додаток 11 до наказу СМВА від 25.12.2023 № 114 – СМР](#)).

4. **ОМС у медіа поширює інформацію про культурні заходи та популяризує культурні заклади (ЗМІ, сайт ОМС, інше).**

Органи місцевого самоврядування активно поширюють інформацію про культурні заходи та популяризують культурні заклади через різні медіа-ресурси, включаючи ЗМІ, сайти ОМС та їх структурних підрозділів (зокрема Відділу культури), а також через соціальні мережі. Серед таких варто відмітити наступні:

- інформація про реалізацію в рамках відзначення Міжнародного дня музеїв у Сумах мистецької акції – фестиваль [«Ніч музеїв»](#) у місті Суми;
- урочистості до [Дня фізичної культури і спорту](#), а також інших свят;
- приурочена до Міжнародного дня людей з інвалідністю мистецько-театральна акція [«Театр на узбіччі театру»](#);

- розповсюджується інформація про роботу [театру ім. Щепкіна](#);
 - концерти до [Дня міста Суми](#);
 - концертні програми до [Дня молоді](#);
 - проект [“Save Sumy! Save Ukraine!”](#) тощо.
5. **ОМС вжив не менше трьох способів просування культурної та туристичної привабливості громади (публікації у ЗМІ та на сайті ОМС, зовнішня реклама, QR-коди на вулицях інше).**

У Сумах на пам'ятках архітектури розміщують туристично-інформаційні таблички з [QR-кодом](#), в якому розповідається стисло інформацію українською та англійською мовами про будівлю архітектурної спадщини.

У Сумах рішенням виконкому з 2023 року [заборонили](#) розміщення зовнішньої реклами з підвіскою загалом, однак попри це в місті є численні білборди з висвітленням бренду міста Суми, анонсів культурних заходів та діяльності культурних об'єктів, організацій та установ.

У межах Сумської міської громади діє декілька організацій, робота яких направлена на розробку та популяризацію унікального міського бренду Суми. До таких відносять [Бренд міста Суми](#), [Агенція промоції “Суми”](#), [Відділ маркетингу, промоції та туризму](#), [Управління стратегічного розвитку Сумської міської ради](#), [Відділ культури Сумської міської ради](#) тощо.

Доволі класним вважаємо проект Бренду міста Суми та одну з його об'єктивацій – сайт <https://visit.sumy.ua>, який містить детальну інформацію про унікальні заходи та місця в місті. Ключові моменти, які популяризуються на сайті та соціальних мережах проекту:

- надається інформація про культурні заходи в межах міста: щорічно в Сумах проходить близько 500 різних культурних подій, включаючи фестивалі та концерти;
- на сайті наявні дуже корисні сервіси для туристів, а саме: онлайн організація з планування подорожей до міста, окремий календар подій культурного значення, Туристична карта, Туристичний путівник, Instagram Tour, віртуальний гід AR, 3D Екскурсія містом та онлайн організація такої екскурсії вживу;
- надається детальна інформація про всі цікаві місця в місті, включаючи усі об'єкти культурного, культового та розважального призначення тощо.

Через соціальні мережі проєктів просувається інформація про привабливість міста через його унікальний бренд, також надається інформація для малий підприємців щодо можливостей реалізації власних ідей в місті.

Підсумковий бал:

1

ЧЕК-ЛИСТ ПОЛІПШЕНЬ:

1. Надавати фінансову підтримку та долучатись до проведення заходів з популяризації туристичного потенціалу громади.
2. Шукати шляхи для оновлення бібліотечних фондів.
3. Розширювати мережу wi-fi просторів та забезпечити помітне візуальне запрошення до них.

Чи вживає ОМС заходи щодо доступу до інформації, спрямованої на особистий розвиток

У межах цього індикатору йде оцінювання відповідності діяльності ОМС Положенню про організацію професійної орієнтації населення, затвердженого Наказом [№ 27/169/79](#) від 31.05.95 року. Так, професійна орієнтація включає такі елементи: професійна інформація, професійна консультація, професійний добір, професійний відбір та професійна адаптація.

Як вказують у своєму повідомленні ОМС, профорієнтаційна робота з учнями – один з головних напрямків виховної роботи закладів загальної середньої освіти Сумської міської територіальної громади, яка спрямована на підготовку школярів до свідомого вибору професії, визначення свого місця у суспільстві. Головним завданням профінформації є виховання любові до будь-якого виду трудової діяльності, знайомство з потребами країни в цілому і міста.

У закладах загальної середньої освіти починають роботу з 1-го класу, поступово, від класу до класу розширюючи і ускладнюючи коло відомостей. Організатором цієї роботи в основному є класні керівники. Питання профінформації входять до плану виховної роботи з класним колективом. Це бесіди, класні години, диспути, екскурсії профорієнтаційної спрямованості. Профілізація старшої школи, дає можливість учням вибрати профіль споріднений до їх інтересів, нахилів, здібностей, а це в свою чергу забезпечує більш свідомий вибір професії у майбутньому. Виходячи з цієї можливості профорієнтаційна робота школи направлена на допомогу учням у правильному виборі профілю.

Раціонально визначене профільне навчання з урахуванням освітніх потреб замовників: кадрових, матеріально-технічних, інформаційних ресурсів соціокультурної і виробничої інфраструктури міста. Зовнішня форма організації профільного навчання здійснюється у ММНВК, де учні навчаються за відповідними спеціальностями. Найбільшим попитом користуються спеціальності водія автотранспортних засобів.

У закладах загальної середньої освіти під час проведення профорієнтації з учнями застосовуються різноманітні форми робіт: виховні години на теми: “Вчись поважати свою професію”, “Моя професія – професія майбутнього” “Правильний вибір професії і його значення для держави й особистості”, “Роль знань про світ праці і потреби ринку праці в кадрах у професійному самовизначенні”, “Шляху одержання професійної підготовки”, “Інтереси, схильності, здібності, стан здоров’я і їхній облік при підготовці дітей до вибору професії”, “Трудове виховання дітей у родині – важливий фактор їх підготовки до правильного вибору професії”; зустрічі з викладачами ліцеїв, коледжів, вузів; бесіди та лекції з проблем ринкової економіки; опитування на професійну спрямованість та престижність професії; бесіди з керівниками та працівниками підприємств; виставки виробів, творчих робіт; робота з батьківськими комітетами груп з питання профорієнтації; індивідуальні консультації з батьками з питань підвищення інтересу до обраної професії в їх дітей; батьківські збори; участь батьків в шкільних заходах тощо.

Здійснюють профорієнтаційну роботу в школі також шкільні психологи, які проводять інформаційно-просвітницьку роботу, індивідуальні профконсультації з підлітками і юнаками. Організація індивідуальних профконсультацій дає можливість шляхом діагностики здібностей виявити потенційні можливості і в певній мірі впливати на їх формування. Сумський міський центр зайнятості співпрацює з закладами загальної середньої освіти, зокрема встановив профорієнтаційні термінали для самостійної роботи

школярів щодо правильного вибору майбутньої професії. За допомогою цих пристроїв учні, батьки та педагоги можуть ознайомитися з ринком праці, змістом професій, вимогами працедавця, шляхами здобуття професії, умовами навчання, станом і перспективою ринку праці, трудовим законодавством.

Додатково, за цим напрямком працює Сумська філія обласного центру зайнятості. Так, професійна орієнтація осіб, які звернулися до служби зайнятості, здійснюється шляхом професійного інформування, професійного консультування, проведення професійного відбору та професійної діагностики. Профорієнтаційні послуги надаються в групових (семінари, тренінги, групові консультації) та індивідуальній формі в онлайн та офлайн форматі. З початку року профорієнтаційними послугами Сумської філії скористалися **7074 особи**.

З метою підвищення якості надання профорієнтаційних послуг для окремих цільових груп населення (жінок, молоді, ВПО, учасників бойових дій, ветеранів та членів їх родин, осіб з інвалідністю тощо) налагоджений соціальний діалог з органами місцевої влади та соціальними партнерами:

- в рамках реалізації меморандуму про співпрацю з відділом молодіжної політики Сумської міської ради системно відбувається ознайомлення молоді з державною програмою надання грантів на створення або розвиток власного бізнесу на спільних інформаційних заходах (тренінги, інтерактивні консультації, майстер-класи);
- за направленням Департаменту соціального захисту населення Сумської міської ради психологом Сумської філії Сумського обласного центру зайнятості здійснюється профвідбір (діагностика індивідуально-психологічних якостей) громадянам (УБД та члени сімей) при комплектуванні навчальних груп за професією «водій автотранспортних засобів»;

- традиційними є спільні з КУ «Центр учасників бойових дій» СМР інформаційно-консультаційні заходи для ветеранів та «Гранти на створення або розвиток власного бізнесу для учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни та членів їх сімей»;
- на запит роботодавця – КП «Електроавтотранс» СМР психологом філії проведений профвідбір для зайнятих та незайнятих громадян при укомплектуванні навчальних груп за професією «водій тролейбуса»;
- з метою забезпечення професійної адаптації молодих фахівців, сприяння розвитку молодіжної підприємницької ініціативи для випускних груп здобувачів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти фахівцями філії систематично проводяться групові консультації щодо адаптації до умов регіонального ринку праці, інформування про державні програми підтримки молоді.

До жовтня 2018 року на сайті Сумської міської ради, а також в соціальних мережах, публікувалися щомісячні звіти щодо [Стану ринку праці міста Суми за місячний період](#), однак наразі такої активності з боку ОМС не спостерігається.

Підсумковий бал:

1

ЧЕК-ЛИСТ ПОЛІПШЕНЬ:

1. Відновити публікацію щомісячних звітів щодо [Стану ринку праці міста Суми за місячний період](#);
2. ОМС забезпечувати умови для професійної орієнтації молоді за напрямками: 1) професійної інформації; 2) професійної консультації; 3) професійного добору; 4) професійного відбору; 5) професійної адаптації.

Чи фінансує ОМС здобуття професійно-технічної освіти мешканців громади

Згідно [Додатку 3](#) до комплексної програми Сумської міської територіальної громади “Освіта на 2022 – 2024 роки” однією з підпрограм є Реалізація заходів, спрямованих на підвищення якості освіти (підпрограма 12), що передбачає одне завдання: розвиток професійно – технічної освіти шляхом оплати послуг з підготовки кадрів на умовах регіонального замовлення у закладах професійно – технічної освіти учнів, місце реєстрації яких є Сумська міська об’єднана територіальна громада. Так, на період 2022-2024 рр. планується виділити на цю сферу коштів міського бюджету (передача міжбюджетного трансферу з бюджету Сумської міської територіальної громади до обласного бюджету Сумської області, загальний фонд) 243800,0 тис. грн, з наступним розподілом по роках: 2022 – 76000,0 тис. грн, 2023 – 81600,0 тис. грн, 2024 – 86200,0 тис. грн.

У [Звіті про виконання паспортів бюджетних програм місцевого бюджету на 2023 рік](#) на поточні видатки (оплата праці, придбання товарів, оплата послуг) щодо реалізації вказаної програми було виділено 148957420,00 грн, зокрема чисельність учнів, якими охоплювалася програма на той час сягає 2883 особи, у тому числі 1428 учнів, що зареєстровані на території Сумської ТГ. Сума видатків на одного учня становить 51732,00 грн.

Підсумковий бал:

1

ЧЕК-ЛИСТ ПОЛІПШЕНЬ:

Передбачити можливість виділення коштів на здобуття професійно-технічної освіти мешканцями громади.

Висновок

У громаді прийнято цільові програми у сфері освіти. Програми орієнтовані на підтримання та поліпшення системи суб'єктів надання освітніх послуг в межах громади, мають визначені бюджети та перелік заходів. Втім, повноцінно дослідити реалістичність та стан виконання програм не вдалося з огляду на часткову відсутність звітів про результати їх реалізації у 2022-2023 роках.

Реалізація заходів з забезпечення права на освіту реалізується в рамках прийнятих місцевих цільових програм, які в більшості випадків мають визначений бюджет та конкретизовані напрями роботи, однак окремі пропозиції виглядають доволі декларативними.

Позитивною у громаді є робота з впровадження інформаційно-технічних засобів у сфері освіти, на кшталт окремої Карти закладів освіти, проте і в роботі якої спостерігаються певні недоліки та присутні конкретні прогалини. Окремо необхідно окреслити проблему доступності інформації про діяльність окремих закладів освіти Сумської громади: з урахуванням значних прогалин з вебсайтами закладів освіти, та інформація, що знаходить своє відображення в мережі Інтернет, складно сформульована та "схована" на ресурсах. На противагу, публічна інформація повинна бути викладена в доступній формі, зрозумілою мовою та легко знаходитися й сприйматися усіма особами, що прямо чи опосередковано зацікавлені в якості надання освітнього процесу будь-то батьки здобувачів, представники громадських організацій чи просто сторонні особи.

Серед позитивного варто відмітити доволі високу, не зважаючи на війнний стан, позашкільну активність в громаді, та не малий відсоток залучення здобувачів до цього.

Також, окремої уваги заслуговують фінансове забезпечення освітан: у громаді компенсується проїзд на громадському транспорті для школярів, доволі високий бюджет освітньої галузі, наявні практики взаємодії з представниками міжнародних неурядових організацій та громадських організацій в Україні в цьому напрямку.

У підсумку можна відзначити належний, як для громади прикордоння, рівень реалізації права на освіту, проте з урахуванням конкретних проблем та прогалин в першу чергу правового та матеріально-технічного характеру.

В умовах сучасних викликів, пов'язаних з безпекою та необхідністю забезпечення безперервного навчання, Сумська громада продовжує активно працювати над створенням умов для подолання освітніх втрат і збереження доступу до якісної освіти для всіх учнів.

Одним із ключових завдань залишається поступове облаштування укриттів у навчальних закладах, що дозволить мінімізувати ризики для здоров'я та життя дітей під час повітряних тривог і забезпечити безпечне середовище для очного навчання.

Поряд з цим, громада впроваджує додаткові освітні програми та адаптаційні заходи для зниження впливу освітніх втрат, спричинених відсутністю очного навчання та іншими обставинами війни. Поєднання зусиль щодо підвищення безпеки та підтримки учнівського середовища є пріоритетом для досягнення стійкості освітньої системи в громаді.

Українська Гельсінська спілка з прав людини (УГСПЛ) – найбільша асоціація правозахисних організацій України, що об'єднує 27 правозахисних недержавних організацій. Спілка сприяє розвитку гуманного суспільства, що базується на повазі до людського життя, гідності та гармонійних стосунків між людиною, державою і природою через створення платформи для співпраці між членами Спілки та іншими учасниками правозахисного руху.

04070, м. Київ, вул. Фролівська, 3/34
Тел. +38 044 485 17 92
факс +38 044 245 99 24
<http://www.helsinki.org.ua>
e-mail: office@helsinki.org.ua

**УКРАЇНЬСЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА**
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

